

Paum Lajman'kov' dr. Lajman'kov'
v přílehu' odd. ornosti autor

Knihovna univ. prof.
Dra KARLA LAŠTOVKY

33-C-252

O VODNÍCH DRUŽSTVECH

SE ZŘETELEM NA VLÁDNÍ
OSNOVU OHLEDNĚ ZMĚNY
ZÁKONA O PŘÁVU VODNÍM

NAPSAL

JUDr. RUDOLF KREJČÍ.

cl. XXIII - 85 (Bílina)

“ OTISK ZE “
SPRÁVNÍHO OBZORU
“ ROČNÍKU V. “

SEMINÁRNÍ
Státověd.

KNIHOVNA
oddělení

V PRAZE 1913

NÁKLADEM VLASTNÍM. — KNIHTISKÁRNA DYK A RYBA V PRAZE-VRŠOVIČÍCH.

PŘEDMLUVA.

Vláda rakouská zamýšlí reformu práva vodního a připravila pro jednotlivé země korunní příslušnou osnovu zemského zákona.

Obzvláštní důležitost úpravy práva vodního pro hospodářské i společenské poměry všech vrstev obyvatelstva zajisté toho vyžaduje, aby vládní předloha byla podrobena v čas bedlivé úvaze.

Spisek tento věnován rozboru ustanovení vládní osnovy „o vodních družstvech“, jichž dosavadní úprava doznává osnovou pronikavější změny.

Účelem spisku jest připravit a vyvolati diskusi odborných kruhů o této části práva vodního, která tak podstatně dotýká se zájmů nejen zemědělských a průmyslových, nýbrž i zájmů veřejné správy vůbec. Spisek pokouší se také vyplniti aspoň částečně mezeru české literatury právnické, která dosud postrádá obsažnější monografie o vodních družstvech.

V Praze, dne 27. března 1913.

Spisovatel.

Koupí od	
Darem od	fr. Kestorlowe
v	— za Kčs
Inv čís:	35.190
Sign:	

ÚSTŘEDNÍ	JA
PRÁVNICKÉ FAK. F. ÚDEP	
STARÝ FOND	
Č. inv.:	019687

OBSAH.

I. Úvahy všeobecné.

	Strana
§ 1. Účel a podstata vodních družstev	1
§ 2. Zřizování vodních družstev	7
§ 3. Právní povaha a obor působnosti vodních družstev	11
§ 4. Právní poměr vodních družstev a) k veřejné správě; b) k členům; c) k osobám třetím	15

II. Rozbor ustanovení zemského zákona o právu vodním ze dne 28. srpna 1870 č. 71 z. z.

A. Ustanovení materielněprávní.

§ 1. Účel a právní povaha vodních družstev	18
§ 2. Za kterých podmínek lze vodní družstva zřizovati	24
§ 3. Členství	28
§ 4. Vnitřní ústrojí vodního družstva	33
§ 5. Státní dozor	40
§ 6. Zrušení vodního družstva	42

B. Ustanovení formelněprávní.

§ 7. Kterak postupovati při zřizování vodních družstev	43
--	----

III. Návrhy vládní osnovy.

A. Ustanovení materielněprávní	46
B. Ustanovení formelněprávní	50

I. Úvahy všeobecné.¹⁾

§ 1. Účel a podstata vodních družstev.

Vodní živel jest podmínkou fyzické existence všeho organického bytí, tudíž i fyzické a hospodářské existence člověka a v dalších důsledcích jest i podmínkou všeho hospodářského pokroku. Nicméně nepůsobí jednotlivé síly vodní samým zákonem přírody ve prospěch hospodářských potřeb člověka, nýbrž musí býti tomuto účelu přizpůsobeny určitými disposičními akty vodoprávního subjektu.

Nestejněměrné, druhy i chaotické rozdělení množství vody na povrchu zemském, jakož i neupravenost vodotoků mají zase

¹⁾ Jelikož literatura česká nemá vědecké monografie o vodních družstvech a protože i jinak není theorie nucených svazků úplně vyjasněna — srov. m. j. Dr. Heinrich Rosin „Das Recht der öffentlichen Genossenschaft“ — Freiburg i. B. 1886; JUDr. František Weyr „Příspěvky k teorii nucených svazků“ — Praha 1908 — uznali jsme za účelno předeslati vlastnímu rozboru pozitivního zákonodárství našeho některé úvahy všeobecné.

Ostatní literatura: Dr. Anton Ritter v. Randa „Die Wassergenossenschaft nach österreichischem Rechte“, Prag 1898. Dr. Karl Schenkel „Das badische Wasserrecht“, Karlsruhe i. B. 1902. H. Bierer „Das Württembergische Wassergesetz vom 1. Dezember 1900“, Ulm 1902. Dr. Walter Schelcher „Einführung in das neue sächsische Wasserrecht“, Leipzig 1909. Dr. Theodor Harster u. Dr. Josef Cassimir „Kommentar zum bayerischen Wassergesetz vom 23. März 1903“, München 1908, str. 557 a násl. Otto Eymann: Das Wassergesetz für das Königreich Bayern vom 23. März 1907. Ansbach 1908, II. svazek, str. 212 a násl. Alexander Fischel „Zur Reform des Wasserrechts“, Leipzig 1911. Edmund Tekely „Anleitung zur Bildung von Wassergenossenschaften“, Innsbruck 1897, a příslušné statě „Peyrera“ „Das österreichische Wassergesetz“, str. 493 a násl. a Paceho (Mayerhofer), str. 1300 a násl.

za následek, že vlivy živelními uvolňuje se i ničivá síla vodní, ohrožujíc nejen majetek, nýbrž i osobní bezpečnost člověka.

Také obrana proti zhoubné síle vodní jest možnou jen pomocí určitých zařízení ochranných, jež může provésti jediné vodoprávní subjekt.

Třeba proto zkoumati, které momenty jsou rozhodujícími pro určení vodoprávního subjektu: A) při využití užitečných vodních sil; B) pokud jde o ochranu proti vodám.

Ad A). Směrodatným jest především individuální zájem interestentů, t. j. zájem, aby bylo užito vody k speciální potřebě jednotlivců. Zájem ten jest ovšem různý dle toho, o kterou vodní sílu jde.

Stejně intensivním jest zájem ten pro všechny členy společenského celku jen při výživné síle vodní, jakožto podmínce fyzické existence člověka. Zájem ten jest absolutní, jsa diktován samým zákonem přírody: vodoprávním subjektem jak každý jednotlivec. Ukojení zájmu toho jest věci společenského celku.

Všeliké ostatní požitky vodní souvisí již s účely hospodářskými. Zájem individuální jest zároveň zájmem vodohospodářským a subjektem vodoprávním jest, kdo užívá vody k účelům hospodářským. Ostatní členové společenského celku jsou sice také interestentováni na tom, aby bylo užíváno vod co nejracionelněji. Zájem tento jest však jen nepřímý a jest uplatňován jednak úpravou obecného užívání vod, jednak ingerencí, jakou vyhražuje pozitivní zákonodárství správě veřejné při udělování povolení k užívání vod veřejných i soukromých, jakož i za účelem vyrovnání zájmových kolidací při užívání vod.

O určení vodoprávního subjektu nerozhoduje však zájem vodohospodářský o sobě, nýbrž také způsob, jakým může býti zájem ten ukojen. Ten pak jest dvojitý. Buď užívá vodohospodářský interestent vody přímo, byť i pomocí zvláštních zařízení. Aneb jest jen zúčastněn na určitém zařízení, sloužícím k ukojení obdobných, tudíž pospolitých vodohospodářských zájmů více jednotlivců. O tom, kterého z těchto způsobů má býti in concreto použito, nerozhoduje ani dobrá vůle jednotlivců, ani jednostranný akt veřejné správy, nýbrž především okolnost, jakých technických zařízení jest třeba, aby bylo vody užíváno tak, jak toho vyžaduje vodohospodářský zájem jednotlivců.

V tomto směru jsou ovšem podstatné rozdíly, jde-li o využití vody k účelům zemědělským aneb průmyslovým.

Při zemědělství jest vodohospodářský zájem v tom, aby zaří-

zeními povodňovými aneb odvodňovacími²⁾ byly zamezeny nepříznivé účinky vzcházející z toho, že množství vody není přírodou rozděleno na půdě zemské tak, jak toho vyžaduje úrodnost půdy, ba že nezřídka seslabuje ano i ruší plodivou sílu půdy vůbec, aneb aspoň pro určité druhy plodin. Při zemědělství jest tedy zájem vodohospodářský spjat nerozlučně s půdou. Jest výsledkem pozemkového vlastnictví. Aby však mohlo býti melioračního účelu dosaženo, musí býti z pravidla použito některé vody veřejné aneb po případě i cizí vody soukromé. Při povodňování jest totiž třeba získati potřebné množství vody zavodňovací; při zavodňování zase zabezpečiti odpady pro sváděnou vodu horní aneb spodní. V obou případech může působiti meliorační zařízení na výšku, tok i povahu vody veřejné neb soukromé. Vyžaduje tudíž vodohospodářský zájem každého zúčastněného gruntovníka, aby bylo zřízeno právo používati těchto vod k účelům melioračním — ovšem v mezích pozitivního zákonodárství vodního. Práva toho může však nabýti jen způsobilý právní subjekt. Kdyby proto rozhodoval o stanovení vodoprávního subjektu výlučně vodohospodářský zájem, musel by býti při zemědělství subjektem požitčného práva vodního každý majitel pozemku, který se má meliorovati. Tomu však brání důležité ohledy veřejnoprávní, technické i hospodářské.

Po stránce veřejnoprávní třeba poukázati k tomu, že kdyby každý gruntovník byl zároveň vodoprávním subjektem, vznikla by již mezi jednotlivými majiteli půdy taková směsice různých zájmů vodohospodářských, že by bylo téměř znemožněno nejen vyrovnání těchto vzájemných vodohospodářských zájmů zemědělských, nýbrž i vyrovnání zájmů ostatních vodohospodářských interestentů, především průmyslových.

Z důvodů meliorační techniky nelze zase provésti ani zavodňování ani odvodnění pozemků následkem souvislosti, polohy a povahy půdy buď vůbec aneb hospodářsky účelně jinak, leč vztahuje-li se meliorační projekt na dostatečně velký komplex pozemků. V tomto požadavku kryjí se důvody kulturně-technické také s ohledy hospodářskými i v tom směru, že náklad na provedení melioračního projektu musí býti v náležitém poměru jednak k ceně pozemku, jednak k zvýšené hodnotě meliorační. Meliorační zařízení jest také zpravidla co do výsledku účinnější,

²⁾ O technické podstatě a různých způsobech meliorace půdy srovnej m. j.: Dr. Emil Perels „Handbuch des landwirtschaftlichen Wasserbaues“, Berlin, a prof. Adolf Fridrich „Kulturtechnischer Wasserbau“, Berlin.

je-li na projektu zúčastněna poměrně rozsáhlá plocha pozemková. Jednotlivý gruntovník může být proto při melioraci půdy jen tenkrát vodoprávním subjektem, je-li výměra souvislé jeho držby pozemkové dostatečně veliká, aby byla sama o sobě účelným předmětem melioračního projektu a nejsou-li tudíž v projektu ten pojaty pozemky cizí. Případy tohoto druhu vyskytují se často, při velkých statcích jsou pravidlem.³⁾

Jinak t. j., je-li zúčastněno na melioračním projektu více gruntovníků, lze provést melioraci půdy jen na základě zájmového sdružení, t. j. tak, že vhodnou organizací zúčastněných gruntovníků ve vodní družstvo zjedná se způsobilý vodoprávní subjekt pro uskutečnění vodohospodářských zájmů interessentů jak z hlediska správy veřejné, tak i z důvodů kulturně-technických a hospodářských. —

Při průmyslu jest poměr poněkud jiný. Vodohospodářský zájem jednotlivců na užívání vodní síly k účelům průmyslovým není totiž — pokud jde o zřízení nových závodů — spjat s državou pozemkovou a není také a priori obmezen na určitý kruh osob. In concreto jest vodohospodářským interestentem, kdo se domáhá povolení požitelného práva vodního k účelům průmyslovým. Může proto být těchto interestentů více. Každý z nich jest však interestentem samostatným a rozhodujícím momentem pro vyrovnání eventuální zájmové kollise správou veřejnou jest národohospodářský význam jednotlivých projektů. Uzná-li veřejná správa jeden z konkurujících projektů za národohospodářsky důležitější, vylučuje tím projekty ostatní, méně důležité. Vodoprávním subjektem jest tudíž ten, komu veřejná správa udělí povolení k užívání vodní síly a kdo právo to vykonává. Zdrojem hospodářského prospěchu, vzcházejícího výkonem požitelného práva vodního, jest ovšem jedině závod, zřízený na základě vodoprávního povolení. Proto zůstává vodohospodářský zájem na dále spjat se závodem, jehož provozem jest uskutečňován a není nikterak vázán na osobnost držitelovu. Vodoprávním subjektem jest vždy dočasný majitel závodu.

³⁾ Vodní poměry určitého kraje mohou být ovšem — a také bývají — takovými, že meliorační projekt jest současně odvodňovací i zavodňovací. Pozemky zaplavované mohou také obsahovati takové množství vody, jež stačí k zavodňování pozemků, trpících nedostatkem vláhy. V případě takovém ovšem není třeba užívati k účelům zavodňovacím vod jiných a není tudíž také třeba zřizovati k tomu účelu zvláštní požitelné právo vodní. Jinak však jest i v takovém případě uskutečnění melioračního projektu možným jen na základě zájmového sdružení.

Také po stránce technické jest při zřizování závodů průmyslových poměr zcela jiný než při projektech melioračních a také není ani řeči o stejné pospolitosti individuálních vodohospodářských zájmů, jakou se vyznačuje zemědělství.

Jinak však není vyloučeno, že při povolení k užívání vody ve prospěch určitého závodu průmyslového nebyla správou veřejnou rozřešena bezvadně zájmová kollise interestentů obzvláště se zřetelem na závody již zřízené a že tudíž nebylo dosaženo výsledku, aby bylo užíváno vodní síly co nejrationelněji jak v soukromohospodářském zájmu průmyslníků, tak i v zájmu společenského celku. Jest proto možno, že držitelé závodů průmyslových na určitém toku, kteří jsou jinak co do požitelného práva vodního samostatnými subjekty vodoprávními, domáhají se výhodnějšího využití vodní síly, než jaké jest možno na základě povolovací listiny. Účelu toho nelze však zpravidla dosíci leč za účastenství všech interestentů. V tomto případě lze tedy ovšem uskutečnit společný vodohospodářský zájem majitelů vodních děl — jako při zemědělství — jen na základě zájmového sdružení, pokud se týče zřízením vodního družstva.

Tento druh vodních družstev týče se tudíž jen podniků již zřízených.

Rozvoj průmyslový, vyžadující stále intensivnějšího využití vodní síly k ukojení životních potřeb obyvatelstva, má však za následek, že již z důvodů obecnohospodářských se doporučí, aby i nové podniky za účelem využití vodní síly, které jinak bývají předmětem podnikatelské činnosti jednotlivců, byly prováděny jako podniky družstevní.

Z důvodů vodohospodářských může se dále objeviti potřeba zříditi vodní družstvo i za účelem udržování vodních zařízení, na nichž jest zúčastněno více majitelů průmyslových závodů. Ve všech těchto případech jest úkolem vodního družstva uskutečnit zvláštní pospolitě vodohospodářské zájmy interestentů a vodní družstvo jeví se proto jako samostatný vodoprávní subjekt.

Ad B.) Při ochraně proti vodě není vodohospodářským a tudíž vodoprávním zájmem jednotlivců bezprostřední využití vodní síly k účelům hospodářským, nýbrž chceme naopak čelití projevu ničivé vodní síly. Zájem tento sleduje ovšem také účely hospodářské (ochranu půdy a p.); efekt hospodářský není tu však nikdy přímým následkem užívání vody. Proto není předmětem vodoprávního povolení výkon požitelného práva vodního, nýbrž oprávnění provést na vodotoku určitá regulační zařízení, jimiž v případě se působí na výšku, povahu a tok vody. Tento ochranný

zájem vodní jest společným všem majitelům ohrožených pozemků a jest tudíž spjat s pozemkovou držbou.

Vodohospodářským interessentem jest tudíž majitel pozemku. Z důvodů technických lze však zpravidla i tento zájem uskutečnit jen tak, že regulace se zúčastní všichni interessenti, tudíž stejně jako při podnicích melioračních jen na základě zájmového sdružení.

Vidno tedy, že jak při užívání vod k účelům hospodářským tak při ochraně proti vodám jednotliví zájemníci nemohou uplatnit z důvodů vnějších v mezích vlastní individuální právní sféry pospolitě vodohospodářské své zájmy buď vůbec aneb nikoliv hospodářsky racionálně. Příčina této negativní zájmové pospolitosti tkví v právním poměru interessentů k objektu, jehož hospodářské zvelebení jest podstatou jich vodohospodářských zájmů. Jest tedy nezávislou na projevu vůle interessentů. Důsledkem jest, že ve všech uvedených případech není přirozeného vodoprávního subjektu. Má-li proto býti umožněno ukojení těchto vodohospodářských zájmů, musí býti zájmovým sdružením účastníků utvořen samostatný, na fyzické osobnosti členů nezávislý právní subjekt, jako representant pospolitých vodohospodářských zájmů sdružených interessentů, totiž vodní družstvo.

Aby se však mohlo tak státi a aby také mohlo býti družstevního účelu dosaženo musí: a) interessenti souhlasiti, aby bylo družstvo utvořeno; b) právní poměr členů musí býti upraven tak, aby zabezpečoval uskutečnění družstevního podniku.

V obojím směru mohou vzejíti úskalí snahám sdružovacím. Buď nesouhlasí všichni interessenti, aneb sice souhlasí, ale překážky objeví se jednak ex post v osobě členů (insolvence a p.), aneb ve faktických poměrech, znemožňujících uskutečnění projektu (nedostatek vody k účelům zavodňovacím a p.).

Rozpory tyto mohou býti urovnány ve prospěch zřizování vodních družstev jedním pozitivním zákonodárstvím vodním.

Jest proto otázkou, jaké podmínky musí býti splněny, aby bylo vodní družstvo zřízeno a jaká jest organisace vodních družstev?

Otázka ta týče se: I. zřízení vodního družstva jakožto nositele a representanta individuálních vodohospodářských zájmů účastníků; II. právní povahy a oboru působnosti vodních družstev; III. poměrů vodních družstev a) k veřejné správě; b) k členům; c) k osobám třetím.

§ 2. Zřizování vodních družstev.

Podminkou zřízení vodního družstva jest zvláštní význam družstevního projektu pro úpravu vodohospodářských poměrů v určitém území. Kriterion vodohospodářského významu družstevního projektu stanoví pozitivní zákonodárství o právu vodním buď přímo předpisujíc, že projekt družstevní musí býti v zájmu veřejném, aneb obecnohospodářském⁴⁾; neb nepřímou tím, že se obmezí na vytčení případů, ve kterých zákon připouští zřízení vodního družstva. Okolnost, zda-li projekt družstevní sleduje výlučně aneb převážně zájmy veřejné, či je-li jen určitého významu hospodářského pro společenský celek jest směrodatnou pro rozhodnutí, pokud zřízení vodního družstva jest závislým na projevu vůle interessentů. Jen družstva prvé kategorie mohou býti zřízena bez ohledu na individuální projev vůle účastníků. Jelikož však ukojení zájmů veřejných jest úlohou veřejné správy, mohou býti zřizována vodní družstva k účelům buď výhradně aneb převážně obecně prospěšným jen výminkou a to jediné k účelům ochranným. Vodním družstvům těm musí býti také poskytnuty větší výhody, než jakých jsou účastna vodní družstva, sledující po výtce soukromohospodářské účele jednotlivých členů.

Při vodních družstvech kategorie druhé, t. j. těch, jichž projekt jest jen určitého hospodářského významu pro společenský celek, tedy zejména při družstvech k účelům zemědělským a průmyslovým přiznává zákonodárství družstevnímu projektu jen určitý význam buď pro racionální užívání vod, aneb pro ochranu proti živelní síle vodní. V podstatě družstevní podnik těchto vodních družstev sleduje soukromohospodářské zájmy účastníků. Zájmy tyto nejsou však povahy absolutní. Ukojení jich nemůže proto býti vynuceno. Proto může býti vodní družstvo zřízeno z pravidla jen na základě autonomním, t. j. souhlasným projevem vůle interessentů. Moment donucovací uplatňuje se jen nepřímou, t. j. potud, že — jak bylo svrchu podotčeno — z důvodů faktických a na vůli stran nezávislých mohou býti ukojeny určité vodohospodářské zájmy jednotlivců jen pomocí zájmového sdružení.

Projev vůle interessentů co do zřízení vodního družstva nemá však ani při těchto vodních družstvech vůči veřejné správě ještě

⁴⁾ Tak ustanovuje na př. § 45. pruského zákona vodního z 1. dubna 1879 č. 19.: „Die Begründung einer öffentlichen Genossenschaft erfordert den Nachweis eines öffentlichen oder gemeinwirtschaftlichen Nutzens.“

účinnu konstitutivního. Neboť projevem tím prohlašují interestenti jen ochotu nevystupovati jako samostatný vodoprávní subjekt a pověřiti hájením svých vodohospodářských zájmů vodní družstvo jako samostatnou, na fyzické osobnosti členů zcela nezávislou právní osobnost. Právní subjektivita může býti přiznána vodnímu družstvu jedině příslušným činitelem veřejné moci, pokud se týče veřejné správy, která také zkoumá, jsou-li podmínky, aby bylo vodní družstvo zřízeno.

Vodní družstvo se tudíž zřizuje vždy nálezem veřejné správy.

Souhlasí-li všichni interestenti se zřízením vodního družstva, vyčerpává se účast veřejné správy při zřízení vodního družstva uznáním právní subjektivity vodního družstva.

Jinak ovšem, nebylo-li souhlasu toho dosaženo. V tomto případě náleží totiž veřejné správě, aby umožnila zřízení družstva i proti odporu některých interestentů. Zákonodárství náleží, aby stanovilo podmínky, za jakých se tak může státi. Jinak by zajisté mohlo býti libovůlí jednotlivců mařeno ukojení vodohospodářských zájmů, o nichž pojednáváme. Stanovisko autonomní musí býti však i v tomto případě respektováno. Nelzeť zajisté uznati určitý projekt za projekt družstevní, leč uzná-li jeho hospodářský prospěch aspoň většina interestentů.

Zákonodárství přiznává tudíž veřejné správě při zřizování vodních družstev v podstatě dvojitý hlavní účel: 1. aby uznala právní subjektivitu vodního družstva jako samostatné právní osobnosti a aby tudíž i zkoumala, jsou-li podmínky, aby bylo vodní družstvo zřízeno; 2. aby umožnila interestentům ukójiti vodohospodářské zájmy pomocí vodního družstva i v tom případě, nedocílí-li se k tomu plného souhlasu účastníků.

Ve směru prvním jest náleze veřejné správy, jimž se vodní družstvo zřizuje, stejné právní povahy, nechť se tak děje na základě souhlasu účastníků aneb proti vůli některých.

Podstatně různou jest při nesouhlasu interestentů právní povaha nálezu veřejné správy jen pokud jde o poměr majority a minority k svazku družstevnímu. Majorita projevuje svůj souhlas dobrovolně a příslušenství členů majority k svazu družstevnímu jest jen důsledkem volného projevu vůle každého člena. Minorita stává se však členem družstva jen z rozkazu veřejné správy (povinné členství). V případě prvním zřizuje se družstvo na podnět všech interestentů; vodní družstvo s povinným členstvím naproti tomu k žádosti majority interestentů.

Donucovací moc veřejné správy uplatňuje se jen ohledně

členství menšiny, nikoli však pokud jde o zřízení vodního družstva samého.

Řízení správní jest ovšem v obojím případě rozdílné. Při nesouhlasu interestentů třeba také činiti přísnější požadavky ohledně hospodářského významu družstevního podniku.

Proti vůli většiny interestentů bylo by lze zříditi svaz družstevní — jak bylo již podotčeno — jen tenkrát, jde-li o vodohospodářský zájem, jehož ukojení jest jinak úlohou veřejné správy, tato však sama nemůže učiniti z různých příčin ve vlastním oboru působnosti potřebná opatření. Jedině v tomto případě možno mluvit o povinných vodních družstvech (Zwangsgenossenschaften), která se zřizují bez ohledu na individuální projev vůle zájemníků. Při těchto vodních družstvech ustupuje ovšem stanovisko autonomní do pozadí. Proto jest působnost veřejné správy při zřizování těchto družstev podstatně rozdílnou než při družstvech, která se zřizují na podkladě autonomním.

Vodní družstva jsou tudíž: a) dobrovolná, t. j. taková, pro jichž zřízení se vyslovili všichni účastníci; b) družstva s povinným členstvím menšiny zájemníků; c) povinná, t. j. ta, která se zřizují z rozkazu veřejné správy bez ohledu na projev vůle interestentů.

Zdali zákonodárství pozitivní uznává všechny neb jen některé druhy vodních družstev za přípustny, jakož i k jakým účelům lze zřizovati vodní družstva té či oné kategorie, závisí od toho, v jaké míře pečuje zákonodárství o racionální využití jednotlivých vodních sil k účelům hospodářským, jakož i o ochranu proti vodám; pokud se týče jak upravuje individuální právní sféru jednotlivců k vodám a v jaké míře uznává v zájmu společenského celku za účelnou ingerenci veřejné správy, aby jednotlivci uhájili své vodohospodářské zájmy i v těch případech, kde se tak může státi jen na základě zájmového sdružení.

V tomto směru vykazuje ovšem pozitivní zákonodárství jednotlivých zemí různé odstíny, zejména pokud jde o zřizování a o organizaci vodních družstev s povinným členstvím. Vodní družstva povinná jsou vesměs zjevem výmimočným.

Podnět k uplatnění zájmu sdružovacího, tudíž k zřízení vodního družstva, musí ovšem — vyjímaje družstva povinná — vycházeti od interestentů samých. Jest tím mocnější, čím více proniká důležitost a prospěšnost racionálního užívání vodních sil k účelům hospodářským a čím dokonalejší prostředky skýtá k účelu tomu věda technická. Rozmach družstevnictví v oboru

vodního hospodářství jest tudíž produktem všeobecného hospodářského i technického pokroku, jakož i účelné péče zákonodárství o ochranu zájmových sdružení.

Vývoj družstevnictví v oboru práva vodního dál se ovšem v jednotlivých zemích z pochopitelných příčin směrem různým.

Obzvláště sluší vytknouti, že institut vodních družstev nebyl snad teprv vyvolán pozitivním zákonodárstvím vodním. Právě naopak. Nedostatečnost zákonodárství vodního a obzvláště všeobecná neupravenost vodoprávních poměrů byly příčinou, že tam, kde zákonodárství vodní neposkytovalo interessentům patřičné opory, ti to snažili se uplatňovati své vodohospodářské zájmy svépomocí, především na základě zájmového sdružení. Nejživějšího podnětu dostávalo se ovšem svépomocné snaze tam, kde byly pospolité zájmy hospodářské nejvíce ohroženy a kde bylo možno zjednatí odpomoc jen součinností všech interessentů. Proto zřizovala se nejprve vodní družstva na obranu proti živelní síle vodní, kdežto využití vodních sil k účelům hospodářským bylo teprve v pozdější době předmětem sdružovacích snah interessentů.⁵⁾ Že organisace těchto svépomocných vodních družstev nebyla dokonalou, zajisté nepřekvapuje.⁶⁾ Okolnost ta také nikterak neseslabuje jich význam pokud jde o ocenění svépomocných snah interessentů jako právotvorného činitele v oboru práva vodního. Zákonodárství ovšem přísluší, aby nahradilo nedokonalou strukturu svépomocných vodních družstev účelnými právními normami o zřizování a o organisaci vodních družstev a aby upravilo právní poměry vodních družstev, zřízených před vydáním zákona o právu vodním.

⁵⁾ Bylo by velice zajímavé stopovati vývoj vodních družstev dle jednotlivých právních soustav. Bohužel nebyla ve směru tom podniknuta dosud práce soustavná, a jen některé spisy o právu římském a německém, pojednávají také o institutu vodních družstev. Celkem možno tvrditi, že právo římské nevytvořilo právní konstrukci vodních družstev a že základy vodního družstevnictví sluší hledati v právu německém, jehož zásady byly obzvláště příznivě zřizování družstevních svazů. Pasivita práva římského vůči vodním družstevnictví vysvětluje se ovšem tím, že hospodářské i vodoprávní poměry doby římské nevyvolávaly potřebu svépomocných organisací interessentů za účelem užívání vod k účelům hospodářským. Srov. též dr. Alfred Ossig „Römisches Wasserrecht“, Leipzig 1898.

Prameny práva českého nepodávají spolehlivých zpráv o vodních družstvech. Tam, kde byly uvedeny v život svazy vodohospodářských interessentů, dělo se tak pod zřejmým vlivem práva německého.

⁶⁾ Pokud jde o zřizování svépomocných vodních družstev v Rakousku, srov. Dr. Otto Peterka „Das Wasserrecht der Weisstümer“. Prag 1905.

§ 3. Právní povaha a obor působnosti vodních družstev.

A. Právní povaha vodních družstev — kterou ovšem nelze stotožňovati s hospodářskou povahou vodních družstev — vysvítá již z toho, co bylo v odstavci předešlém uvedeno.

Vodní družstva jsou samostatnou, na fyzické existenci členů nezávislou právní osobností, zřízenou za tím účelem, aby uplatňovala vodohospodářské zájmy interessentů, které mohou býti uskutečněny z důvodů nezávislých na vůli členů, jen na základě zájmového sdružení.

Vodní družstva jsou proto způsobilým právním subjektem jak v oboru práva veřejného, tak i soukromého. Mohou nabývatí práv nejen v oboru práva vodního, nýbrž i práv soukromých zejména vlastnictví, služebností a p. Mohou zřizovati a přejímají závazky obligační a ručí v mezích vodního zákona za škodu, způsobenou provozem družstevního podniku. Vodní družstva jsou také zákonným representantem členů před úřady správními i před soudy. Mohou proto i žalovati i býti žalovány.

Deliktů trestních ovšem vodní družstvo jako osobnost právní nemůže se dopustiti. Ty spadají vždy na vrub pachatelův. Právní poměr vodního družstva k zřízení, jež byla provedena nákladem družstevním, posuzuje se jednak dle předpisů zákona občanského, jednak dle zákona o právu vodním.

Povaha vodního družstva jako samostatné osobnosti právní jest již dána určením a podstatou téhož. Jinak by zajisté vodní družstvo nemohlo býti způsobilým vodoprávním subjektem a nemohlo by tudíž uskutečňovati vodohospodářské zájmy členů. Proto není třeba, aby zákon vodní výslovně prohlašoval, že vodní družstva jsou osobami právními.⁷⁾

Vodní družstva jsou ústavy práva veřejného, a jako takové jsou povahy veřejnoprávní i pokud jde o právní subjekti-

⁷⁾ Tak ku př. neobsahují ani říšský zákon vodní z r. 1869, ani český zemský zákon vodní z r. 1870 výslovného ustanovení o právní povaze vodních družstev. § 57. z. z. v. ustanovuje takto: „Die rechtliche Existenz einer Wassergenossenschaft für den öffentlichen und bürgerlichen Verkehr ist durch die Erlangung ihrer Anerkennung von Seite der zuständigen Behörde bedingt“.

Naproti tomu srovnej § 51. badenského zákona vodního: „Die Wassergenossenschaft erhält dadurch Rechtsfähigkeit als eine juristische Person des öffentlichen Rechts, dass . . .“

§ 69. uherského zákona vodního ze 14. června 1885 ustanovuje: „Die Wassergenossenschaften können als solche unter ihrem Namen Rechte erwerben, Verpflichtungen eingehen, bei Gerichten Prozesse anstrengen und vor Gerichten belangt werden.“

vítu, tudíž o povahu vodního družstva jako samostatného vodoprávního subjektu, i co do materiálněprávního oboru své působnosti. Právní subjektivita vodních družstev zakládá se totiž výlučně nálezem veřejné správy na základě zákona o právu vodním a oborem působnosti vodních družstev jest uskutečnění vodohospodářských zájmů členů tolikéž v mezích zákona o právu vodním. Správa veřejná má také podstatný zájem na tom, aby bylo dosaženo účelu družstevního. Proto poskytuje zákonodárství vodním družstvům určité správní výhody. Právní relevance povahy vodního družstva jako ústavu veřejnoprávního jest v tom, že jak zřízení vodního družstva, tak i plnění družstevního účelu posuzuje se výlučně dle zákona o právu vodním a že důsledkem toho právní poměry členů, vznikající ze svazku družstevního, neposuzují se dle norem práva soukromého.

Provedení projektu družstevního ovšem vyžaduje, aby vodní družstva také vcházela v soukromoprávní poměry k osobám třetím a případné spory z toho vzcházející patří ovšem na pořad práva soukromého.

Tyto soukromoprávní vztahy vodního družstva jsou však jedině důsledkem okolnosti, že nelze družstevní projekt provést bez součinnosti osob třetích (podnikatel, operace finanční, pracovní síly a p.) a že také dotýká se namnoze i soukromé právní sféry osob třetích, tak zejména pokud jde o získání potřebných pozemků a pod. Tento důsledek právní týče se však jedině provedení družstevního projektu, pokud se týče poměrů vodního družstva jako samostatného vodoprávního subjektu a podnikatele k osobám třetím; avšak nikoli podstaty a právní povahy svazu družstevního samého.⁹⁾

Vodní družstva liší se tudíž podstatně od jiných sdružení, která mají sice také za účel využití vodních sil k hospodářským účelům sdružených členů, avšak nejsou zřízena na základě zákona o právu vodním, byť i bylo v některých případech, jako ku př. k zřízení společností akciových, zapotřebí povolení vlády. Vznik a vnitřní ústrojí, tudíž právní existence těchto spolčovacích útvarů nejsou upraveny zákonem o právu vodním, nýbrž normami zvláštními. Veřejná správa není tudíž interesována se stanoviska vodohospodářského ani na vzniku těchto sdružení ani na tom, jak jest upraven vzájemný poměr členů. Dle zákona vodního posuzuje se jen provedení podniků těchto sdružení pokud jde o užívání vod, jakož i všeliká jiná vodoprávní opatření.

⁹⁾ Nelze proto souhlasit s názorem Ulbrichovým, který přiznává vodním družstvům povahu soukromoprávní. Sr. Weyr I. c. str. 258.

Příslušenství k vodnímu družstvu jest podmíněno vlastnictvím (nikoliv pouhou držbou) pozemku neb závodu, tvořícího součástku družstevního projektu.⁹⁾ Jest tudíž výsledkem právního vztahu interessenta vodohospodářského k objektu, určeného k dosažení družstevního účelu. Povinnost ta lpí na pozemku družstevním. Jest proto povahy reální. Nabývatel pozemku družstevního stává se proto „eo ipso“ členem vodního družstva. Výslovného přijetí do svazku družstevního se nevyžaduje.

B. Obor působnosti vodních družstev jest vytčen jednak jich právní povahou, jednak účelem, za kterým se zřizují.

Důsledkem autonomistické své povahy usnází se vodní družstvo ve vlastním oboru působnosti o organizaci družstevní, a to jak pokud jde o vnitřní správní ústrojí družstva, tak i o úpravu právního poměru členů jednak mezi sebou, jednak oproti družstvu. Ve směru prvním určuje valná hromada interessentů, které orgány družstva jednají jménem vodního družstva a jaký jest obor jich působnosti; v ohledu druhém upravuje práva a povinnosti členů. Nerozhodno jest, jde-li o družstvo dobrovolné, neb o družstvo s povinným členstvím. Neboť rozdíl mezi oběma těmito kategoriemi vodních družstev týče se jen příslušenství menšiny k svazu družstevnímu. Pokud však jde o úpravu družstevního poměru uplatňuje se autonomní povaha vodního družstva v obou případech stejným způsobem. Tento obor působnosti — který bychom mohli zvatí formálněpřípravným — vyčerpává se ovšem sjednáním družstevních stanov, které veřejná správa schvaluje.

Oktojírka družstevních stanov jednostranným aktem veřejné správy v případě, že by valná hromada se na stanovách neusnesla, jest proto zásadně nepřipustna. Toliko z důvodů utility se doporučí, aby veřejná správa předložila valné hromadě družstva, osnovu družstevních stanov. Osnova ta jest však pouhým návrhem o němž valná hromada se musí usnésti.¹⁰⁾

⁹⁾ Zákonodárství některých zemí vymezuje příslušenství k vodnímu družstvu šíře. Tak ustanovuje § 78. uherského zákona vodního, že členy družstva vodního nejsou jen účastníci gruntovní, nýbrž všechna individua, korporace i právnické osoby, které jsou bezprostředně účastny na činnosti vodního družstva.

¹⁰⁾ Nicméně obsahují vodní zákony některých států německých ustanovení, dle něhož může veřejná správa, nedocílí-li se platného usnesení valné hromady o stanovách družstevních, vydati samovolně stanovy ty aspoň s dočasnou platností. Tak ku př. § 55. posl. odstavec badenského zákona vodního z 26. června 1899.

Stanovy mohou ovšem obsahovati podrobná ustanovení i o jiných

Zákonodárství přísluší toliko, aby jednak stanovilo, která ustanovení musí stanovy obsahovati, aby byly vůbec platnými, jednak aby vydalo subsidiární normy pro případ, že by nebylo dosaženo souhlasu všech členů družstva ohledně vymezení práv a povinností členů, zejména co do povinnosti přispívati k účelům družstevním. Při družstvech s povinným členstvím musí ovšem zákon obsahovati speciální ustanovení na ochranu zájmů menšiny. Při povinných vodních družstvech ustupuje stanovisko autonomní vůbec do pozadí. Mohou proto býti stanovy těchto družstev oktroyovány veřejnou správou.

Po stránce materiálně-právní jest obor působnosti vodních družstev určen účelem, za kterým se zřizují. Účelem tím jest provedení družstevního projektu. Proto spadají do oboru působnosti vodních družstev všechna jednání právní, správní i finanční, jichž zapotřebí k uskutečnění družstevního projektu.

I tento obor působnosti vodních družstev musí býti přesně upraven stanovami, zejména pokud jde o stanovení, které orgány družstevní jsou oprávněny jednati v tom kterém případě jménem družstva, tedy speciálně pokud jde o vytčení oboru působnosti představenstva, výboru a valné hromady.

Rozpětí oboru působnosti vodního družstva jest určeno povahou a rozsahem družstevního projektu. — Přes tuto hranici obor působnosti vodních družstev nesahá.

Pokud speciálně se týče momentu finančního, musí zajisté býti náklad na provedení družstevního projektu v přiměřeném poměru k poplatní síle členů, jichž příspěvky musí býti hrazen. Nemohou proto vodní družstva podnikati projekty, jichž provedení přesahuje finanční sílu členů. Tento moment jest také směrodatným pro rozhodnutí, zda a v jaké výši může učiniti zápujčku k družstevním účelům. Zákonodárství pozitivní ovšem ustanovuje, zda a případně jaké podpory mají býti poskytnuty vodním družstvům z prostředků veřejných. Správě veřejné přísluší, aby v zájmu veřejném dohlédala k tomu, by vodní družstvo plnilo svůj úkol a aby při tom nepřekročovalo obor své působnosti. Dozor veřejné správy jest při družstvech povinných ovšem mnohem obsažnější a pronikavější než při ostatních vodních družstvech.

otázkách družstevních, než o těch, které zákon imperativně vytýká. Ano v zájmu družstva samého, zejména pro vyvarování eventuelních sporů se doporučí, aby stanovy družstevní byly co nejpodrobnější.

§ 4. Právní poměr vodních družstev

a) k veřejné správě; b) k členům; c) k osobám třetím.

Můžeme nyní snadno určit poměr vodního družstva jednak a) k správě veřejné, jednak b) k členům družstva a c) k osobám třetím.

Ad a) Poměr vodního družstva k veřejné správě jest určen povahou i účelem vodního družstva. Jelikož vodní družstva jsou samostatnou právnickou osobností a uskutečňují vodohospodářské cíle členů, kteréž jsou sice i v zájmu veřejném, avšak v podstatě jsou povahy soukromohospodářské a také péče o zájmy ty není předmětem vlastní působnosti správy veřejné, nelze považovati vodní družstvo z pravidla za článek veřejné správy. Atribut ten mohl by býti přiznán jen vodním družstvům povinným, pokud plní vlastní úkoly veřejné správy v oboru vodohospodářském.

Obzvláště třeba vytknouti, že nález, jímž se vodní družstvo zřizuje, neopravňuje ještě vodní družstvo ani k provedení družstevního projektu, ani k užití vody v zájmu družstevním. Nálezem tím uznává se jen právní subjektivita vodního družstva jako subjektu vodoprávního. Pokud jde o užívání vod, tedy o uskutečnění vodohospodářských zájmů, jichž jest vodní družstvo reprezentantem, podléhá vodní družstvo předpisům zákona vodního jako každý interestent soukromohospodářský. Provedení projektu družstevního jest proto podmíněno zvláštním povolením veřejné správy. Na tom nemění ničeho okolnost, že v některých případech, zejména při menších projektech družstevních, bývá řízení co do ustavení vodního družstva provedeno současně s řízením vodoprávním.

Okolnost, že při vodním družstvu jde o pospolité zájmy členů, má význam toliko pro ocenění hospodářského významu družstevního projektu vůči jinakým projektům konkurenčním a tudíž i pro vyrovnání zájmové kollise ohledně užívání určitého vodního toku. Pro povahu vodního družstva jako samostatného vodoprávního subjektu jest nerozhodnou.

O dohlédacím právu veřejné správy k vodním družstvům stala se zmínka již v odstavci předchozím.

Ad b) Poměr družstva k členům jest charakterisován povahou vodního družstva jako reprezentanta vodohospodářských zájmů účastněných jednotlivců.

Právní sféra členů družstva jest dotčena zřízením vodního družstva ve dvojím směru. Jednak není příslušenství k svazu družstevnímu závislým na projevu vůle interestentovy, nýbrž jest

výsledkem právního vztahu interepentova k pozemku aneb závodu, pojatého ve projekt družstevní. Jednak jest právní poměr, plynoucí pro členy družstva ze svazku družstevního, upraven stanovami družstva za souhlasu veřejné správy.

Důsledkem právní povahy příslušenství k družstvu jest, že žádný člen nemůže libovolně rušiti družstevní svazek. Materiálně-právní význam příslušenství k družstvu jeví se pak v tom, že každý člen musí — ovšem mimo vodoprávní povinnosti, které ukládá zákon vodní každému majiteli pozemků z důvodu užívání veřejných vod neb ochrany proti vodám (vyvlastnění, právo donucovací) — dopustiti, aby na jeho majetku, pojatém do družstevního projektu byla provedena projektovaná zařízení na dosažení družstevního účelu a že jest také povinen platiti družstevní příspěvky dle zásad určených stanovami. Tento právní poměr členů vodního družstva jest povahy věcné, jelikož — jak podotčeno — jest výsledkem vlastnictví k objektu družstevnímu, na němž tedy lpí. Nicméně jest povahy veřejnoprávní, jakožto důsledek příslušenství k vodnímu družstvu a není proto předmětem zápisu do knihy pozemkové. Ovšem může býti zapsán do knihy vodní. Jinak zůstává vlastnická sféra, tudíž i disposiční volnost členů družstva co do výkonu práva vlastnického nedotčena. Tito mohou tudíž vlastnictví své zciziti, zadlužiti a p. Částečné zcizení družstevního objektu nemůže ovšem měniti stanovami určený poměr hlasů na prospěch ostatních členů. Zákonodárství také přísluší, aby v zájmu družstevním zabezpečilo splatnost družstevních příspěvků i pro případ insolvence jednotlivých členů. Opatření to jest odůvodněno úvahou, že provedenou meliorací zvyšuje se hodnota pozemku, která jest k dobru každému nástupci majitele dosavadního. Z téhož důvodu nemohou také hypotékární věřitelé činiti odpor proti tomu, aby pozemek stížený hypotékou byl meliorován.

Právní poměr družstva k členům jest stejné povahy jak při družstvech volných, tak při družstvech s povinným členstvím, ježto — jak již podotčeno — rozdíl mezi oběma těmito kategoriemi vodních družstev týče se toliko příslušenství členů k svazu družstevnímu, nikoli však právní povahy družstva samého. Zákonodárství ovšem náleží, aby učinilo v zájmu menšiny náležitě opatření pro případ, že by uskutečnění družstevního projektu nepřivodilo pro členy menšiny výsledek, jaký byl předpokládán.

Ad c) Oproti osobám třetím zastupuje členy družstvo, jako zákonný representant jich vodohospodářských zájmů. Za dluhy i závazky družstevní ručí jediné vodní družstvo, nikoliv jednotliví členové. Tito participují na splácení družstevních dluhů

jedině svými příspěvky, jichž výše i způsob vybírání jsou určeny družstevními stanovami. Exekuci podléhá tudíž jediné jmění družstevní. Zákonodárství ovšem přísluší stanoviti, zdali pro případ, že by pravidelné příjmy družstva nestačily na úhradu všech závazků, převzatých v mezích stanov a za souhlasu veřejné správy na provedení družstevního projektu, členové družstva jsou povinni poskytnouti i mimořádný příspěvek. Splatnost družstevních příspěvků -- řádných i mimořádných — musí býti také zabezpečena pro případ insolvence neb konkursu členů. Za tímto účelem poskytuje zákonodárství členským příspěvkům po určitém řadu let knihovní přednost před ostatními knihovními pohledávkami.

Pochybnost, zdali vodní družstvo ručí i za závazky vzniklé tím, že příslušní orgánové družstva (předseda, výbor) překročili obor své působnosti. Z pravidla vodní družstvo ručí i za tyto závazky; má však regresní právo proti vinníkům. Úprava těchto otázek náleží zákonodárství pozitivnímu.

Že vodní družstvo neručí za delikty svých členů, bylo již podotčeno.

Vodní družstvo trvá tak dlouho, dokud nebylo dosaženo družstevního účelu a dokud vodní družstvo nespĺnilo plně obor své působnosti jak co do provedení projektu družstevního, tak co do splnění závazků, které tím družstvu vznikly. V ohledu tomto jsou ovšem podstatné rozdíly při vodních družstvech zemědělských a průmyslových. Dokud tato podmínka nebyla splněna, nemůže býti existence vodního družstva zrušena ani projevem vůle interestentů, ani jednostranným opatřením veřejné správy. Vodní družstvo také zaniká, ukáže-li se ex post, že projekt družstevní nelze provést.

Neplní-li vodní družstvo svůj úkol, nemohou jednotliví členové domáhati se toho, aby vodní družstvo bylo k tomu přinuceno, nýbrž mohou jen žádati, aby byli propuštěni z družstevního svazku. Při vodních družstvech s povinným členstvím jsou v tomto ohledu nutná zvláštní opatření zákonná na prospěch členů povinných.

Jinak ovšem jest zůstaveno rozhodnutí o zrušení družstevního svazku valné hromadě členstva za souhlasu veřejné správy. Proti vůli vodního družstva nemůže býti vodní družstvo zrušeno.

Správě veřejné náleží také, aby při zrušení vodního družstva učinila náležitá opatření pro případ, že by se ukázalo nutným upravití nově vodoprávní poměry interestentů vzhledem k tomu, že zrušením vodního družstva přestává existovati dosavadní vodoprávní subjekt. —

Objasnivše těmito úvahami podstatu i právní povahu vodních družstev chceme v oddílu následujícím podrobiti rozboru ustanovení rakouského zákonodárství o vodních společenstvech.

II. Rozbor ustanovení zemského zákona o právu vodním ze dne 28. srpna 1870 č. 71 z. z.

Zemský zákon ze dne 28. srpna 1870 č. 71 z. z. pojednává o vodních společenstvech v §§ 53.—69.; 90.—93.

A. Ustanovení materiálněprávní.

§ 1. Účel a právní povaha vodních družstev.

Vodní družstva zřizují se dle § 53. z. z. v. (§ 21. ř. z. v.) nálezem příslušného úřadu správního buď na základě dobrovolné dohody všech aneb na základě usnesení většiny účastníků, a to: a) za účelem ochrany majetku pozemkového aneb úpravy vodotoků; b) k účelům odvodňovacím a zavodňovacím.

Mimo to ustanovuje § 46. z. z. v., že zemskému zákonodárství jest zůstaveno, zda-li tam, kde osady a kraje trpí opakujícími se povodněmi, má býti zřízeno vodní družstvo bez ohledu na souhlas neb nesouhlas účastníků.

Zemský zákon vodní rozeznává tudíž správně všechny tři druhy vodních družstev: a) družstva dobrovolná, t. j. ta, pro jejichž zřízení se vyslovili všichni účastníci; b) vodní družstva s povinným členstvím, která se zřizují na základě projevu vůle většiny interessentů; c) vodní družstva povinná, která mohou býti zřízena bez ohledu na projev vůle účastníků, však jen zemským zákonem.

Jelikož však dosud nebyl vydán zemský zákon, jímž by bylo zřízeno vodní družstvo ve smyslu § 46. z. z. v., jsou v naší zemi ve skutečnosti jen vodní družstva prvých dvou kategorií, t. j. družstva dobrovolná a družstva s povinným členstvím.¹⁰⁾

¹⁰⁾ V tomto směru stojí rakouské zákonodárství vodní a speciálně i český zemský zákon na téměř stanovisku jako starší zákonodárství německé. Teprve nejnovější zákonodárství některých států německých upravuje i povinná vodní družstva. Tak především zákon vodní pro království Bavorské ze dne 23. května 1907, který rozeznává v čl. 111. tyto tři kategorie vodních družstev:

a) Freiwillige Genossenschaften; b) Genossenschaften mit Beitrittszwang;

V obou případech zřizuje se vodní družstvo dle § 57. z. z. v. nálezem správního úřadu, a to vodní družstva dobrovolná na základě souhlasného projevu vůle všech a vodní družstva s povinným členstvím na základě usnesení většiny účastníků. Povahy donucovací jest nález správního úřadu jen při vodních družstvech s povinným členstvím a to jedině pokud jde o členství menšiny, nikoli však co do zřízení vodního družstva.¹¹⁾ Proto jen neprávem mluví někteří spisovatelé o povinných vodních družstvech ve smyslu §u 54. z. z. v. (Zwangsgenossenschaften).¹²⁾

Stejně neprávem se tvrdívá, že vodní družstva dobrovolná se zřizují smlouvou.¹³⁾

c) Zwangsgenossenschaften. Tato poslední zřizují se nálezem příslušného úřadu (Kreisregierung) výlučně k účelům udržovacím (Instandhaltungszwecke). Také saský zákon vodní z 12. března 1909 normuje vedle vodních družstev dobrovolných a vodních družstev s povinným členstvím vodní družstva povinná. (§ 65.).

Vodní družstva povinná lze zřizovati nálezem příslušného úřadu správního též dle §u 82. uherského zákona vodního z 14. června 1885 k ochraně proti velké vodě.

Odchylné jest stanovisko pruského zákona vodního z 1. dubna 1879 č. 19, který rozeznává „freie Genossenschaften“ (§§ 11.—44.) a „öffentliche Genossenschaften“ (§ 45. a násl.), připouštěje povinné členství jen při „öffentliche Genossenschaften“, pokud se zřizují k odvodňování neb zavodňování pozemků (§ 65.).

Vodní zákon Badenský z 26. června 1899 č. 309 rozeznává „Genossenschaften“ (§ 50. a násl.) a „Genossenschaften mit Beitrittszwang“ (§ 67.). Tyto druhé rozřídí dle účelu: a) zur Neuausführung von gemeinsamen Anlagen a b) Genossenschaften für gemeinsame Anlagen, die schon ausgeführt u. in Betrieb genommen sind.

¹¹⁾ Sr. Správní Obzor 1912, str. 304 a násl.

¹²⁾ Randa l. c. str. 2. Pace l. c. Peyrer l. c. Také správní soud užívá zpravidla výraz „Zwangsgenossenschaft“.

¹³⁾ Pruský zákon vodní obsahuje ovšem v § 11. ustanovení, dle něhož „freie Genossenschaften“ se zřizují smlouvou, t. j. stanovami, které musí býti zřízeny soudně aneb notářsky. Nehledíc však ani k tomu, že ustanovení pruského zákona, pokud se týče kategorisování vodních družstev, jest nepřesné, nevystihující ani pojmově ani obsahově právní povahu a podstatu „dobrovolných vodních družstev“, jest právní povaha pruských „freie Genossenschaften“ podstatně různou než právní povaha vodních družstev dle §u 53. z. z. v. Dle zemského zákona vodního pro Čechy i ostatní země korunní jsou vodní družstva výlučně útvarem práva veřejného. Zřizování vodních družstev posuzuje se tudíž výlučně dle předpisu zákona vodního, nikoliv dle norem práva soukromého. — O pruských vodních společenstvech srovnej: Gerhard Sehling: „Die preussischen Wassergenossenschaften. Zugleich ein Beitrag zur Lehre von der öffentlichen Genossenschaft.“ Breslau 1912. —

Projev vůle účastníků jest sice podmínkou pro zřízení vodního družstva; sám o sobě nemá však — jak bylo v předešlém odstavci doličeno — účinu konstitutivního.¹⁴⁾ Proto také není té právní povahy a síly jako projev vůle smlouvajících stran v oboru práva soukromého. To plyne již z toho, že účelem vodního družstva není úprava požitečného práva vodního na základě titulu soukromoprávního ve smyslu §§ 3. a 102. z. z. v., nýbrž ukojení vodohospodářských zájmů členů se zřetelem na zájmovou kollisi, která vzchází co do užívání jednotlivých vodních sil jednak navzájem mezi jednotlivými interessenty, jednak mezi interessenty a správou veřejnou, tedy výlučně se stanoviska veřejnoprávního. Nález správního úřadu, jímž se vodní družstvo zřizuje, není tudíž jen aktem uznávacím, nýbrž zřizovacím.

Vodní družstva jsou dle § 57. z. z. v. právníkou osobností a jelikož členství jest podmíněno vlastnictvím pozemků, jsou zároveň svazy reálními.

Vzhledem k obecnohospodářské i veřejnoprávní důležitosti vodních družstev přiznává jim vodní zákonodárství rakouské určité správní výhody a to:

1. právo žádati, aby minorita byla donucena přistoupiti k družstvu (§ 54. z. z. v.);
2. přednostní pořadí tříletých nedoplatků družstevních příspěvků před všemi reálními břemeny bezprostředně za zeměpanskými daněmi (§ 62. z. z. v.);
3. vymáhání nedoplatků politickou exekucí (§ 69. z. z. v.);
4. vyvlastňovací právo ohledně vodní síly a právo na podporu finanční dle zákona ze dne 30. června 1884, č. 116. ř. z. pokud se týče z 4. ledna 1909 č. 4 ř. z.

Účely, za kterými lze vodní družstva zřizovati, jsou přesně vytčeny v § 53. z. z. v. Dle tohoto ustanovení mohou býti vodní družstva zřizována jen: a) k provedení vodních staveb na ochranu majetku pozemkového a za účelem úpravy vodotoků; b) k účelům odvodňovacím a zavodňovacím.

Osnova nového pruského zákona o právu vodním z r. 1907 již kategorii „freie Genossenschaft“ nezná. Sr. „Der Entwurf eines preussischen Wassergesetzes vom J. 1907 in den Berathungen des Kgl. Landes-Ökonomie-Kollegiums.“ Berlin 1909.

¹⁴⁾ Sr. Správní Obzor 1912 str. 303 a násl.

Ad a). Výraz „vodní stavby“ sluší zajisté pojímati v nejširším slova smyslu. Zahrnuje tudíž v sobě všechny práce, jimiž se přirozený neb i umělý vodotok upravuje; tedy zejména úpravu, prohloubení, rozšíření neb zúžení, přeložení, vyklizení řečiště, upevnění břehů a p. Stejně intensivně sluší interpretovati výraz „majetek pozemkový“, k jehož ochraně se tyto vodní stavby provádějí. Nelze tudíž obmezovati ochranu majetku dle § 53. z. z. v. na „pozemky“, nýbrž třeba ji rozšířiti na „nemovitosti“ vůbec; tedy zejména na stavení, mosty, jezy, silnice, dráhy a p. Jinak by zajisté nemělo ustanovení § 53. o zřizování vodních družstev k účelům ochranným dostatečného praktického významu.

Ad b). Zařízeními povodňovacími a odvodňovacími dle § 53. ad 2. z. z. v. jsou všechny stavby vodní a kulturně technické, jimiž se má půda odvodniti neb zavodniti. Lhostejno ovšem, děje-li se tak k účelům zemědělským neb z jiných důvodů obecně prospěšných, ku př. zdravotních, ač je-li zařízení samo v podstatě podnikem odvodňovacím neb zavodňovacím. Nelze proto dávatí §u 53. z. z. v. ten smysl, že by bylo lze zřizovati vodní družstva i za účelem využití hnací neb hybné síly vodní k účelům průmyslovým.¹⁵⁾ Názor opačný, dle něhož lze zřizovati

¹⁵⁾ Také starší zákonodárství německé neznalo vodních družstev průmyslových. Novodobé zákonodárství německé jest již pokročilejší, však nikoliv jednotné. Vodní zákonodárství některých států německých rozšířilo totiž obor působnosti vodních družstev i na podnikání průmyslové. Tak zejména zákon bavorský, který dle čl. 110. výslovně připouští vodní družstva k zřízení, užívání a udržování zařízení hnacích k účelům zemědělským neb živnostenským.

Rovněž württemberský zákon vodní prohlašuje za účel vodních družstev mezi jiným: „Herstellung und Benützung von Neuanlagen und Zu- oder Ableitungskanälen für die Zwecke des Gewerbebetriebes oder der Landwirtschaft.“

Naproti tomu pruský zákon vodní obmezuje v § 65. zřizování vodních družstev na účely zemědělské.

Uherský zákon vodní stojí v podstatě na témže stanovisku jako zemské zákony vodní pro Čechy i ostatní země korunní, pokud se týče i říšský zákon vodní z r. 1869.

Novodobé zákonodárství německých států prikazuje vůbec vodním družstvům mnohem četnější úkoly než vodní zákonodárství rakouské. Dle bavorského zákona vodního zřizují se vodní družstva: 1. k užívání vod, zejména k zřízení a udržování podniků povodňovacích a odvodňovacích, zdýmadel a zařízení hnacích (Triebwerkanlagen), nádrží; 2. k udržování vod v dobrém stavu, k čistění vod, k ochraně a udržování břehů, k zřízení a udržování říčních úprav, staveb hrází, hrazení bystřin; 3. k zřízení a udržování vodovodů pro vodu pitnou a užitkovou.

Užší jest obor působnosti vodních družstev dle saského zákona vod-

vodní družstva i k účelům průmyslovým, jest ovšem důvodným de lege ferenda, nikoliv však de lege lata.¹⁶⁾

Bývá totiž odůvodňován tím, že § 54. z. z. v. prohlašuje za podmínku zřízení vodního družstva požadavek, aby zamýšlené dílo vodní bylo vůbec „nepopíratelně užitečným“ (von unzweifelhaftem Nutzen), nečině ve směru tom rozdílu mezi podniky zemědělskými a průmyslovými. Z toho činí se závěr, že dle § 154. z. z. v. lze zřizovati vodní družstvo v každém případě jak k účelům zemědělským tak i průmyslovým, jde-li jen o podnik „nepopíratelně užitečný“. Toto zdánlivě liberální stanovisko z. z. v. ohledně rozsahu působnosti vodních družstev prohlašuje se i za přednost našeho zákonodárství oproti zákonodárství zemí jiných. Názor ten však přehlíží, že účely, za kterými lze dle zemského zákona vodního zřizovati vodní družstva, jsou taxativně vymezeny v § 53. z. z. v. Proto musí býti § 54. z. z. v. vykládán v souvislosti s § 53. Dle tohoto §u lze však — jak bylo již podotčeno — zřizovati vodní družstva jen k účelům ochranným neb regulačním a k zřizování zařízení zavodňovacích a odvodňovacích. Proto lze dávat ustanovení §u 54 z. z. v. jen ten smysl, že ovšem není výlučně třeba, aby družstevní podnik té či oné kategorie byl projektem zemědělským, nýbrž že lze zříditi vodní družstvo i tenkrát, má-li býti provedeno odvodnění neb zavodnění půdy jakož i úprava toku z jiného důvodu obecně prospěšného, ku př. z ohledů zdravotních. V každém případě musí však býti projekt družstevní podnikem zavodňovacím neb odvodňovacím v techni-

ního, dle něhož lze zřizovati vodní družstva: 1. k povodnění a odvodnění pozemků; 2. k úpravě, přeložení aneb jinaké změně vodotoku; 3. k zřízení a udržování ochranných zařízení proti velké vodě; 4. k zřízení, užívání a udržování zařízení pro vyrovnání kolísavého stavu vody v jednotlivých ročních obdobích.

Pruský zákon vodní připouští zřizování vodních družstev obou kategorií: 1. k odvodnění a povodnění pozemků; 2. k ochraně břehů; 3. k zřízení, užívání a udržování vodotoků a nádrží; 4. k zřízení a zlepšení vodních cest a jiných zařízení plavebních (Schiffahrtsanlagen).

Uherský zákon vodní prohlašuje za účely vodních družstev dobrovolných a s povinným členstvím: a) úpravu vod (úpravu řečiště, ochranu břehů, ochranu proti velké vodě a s tím spojené svádění vod); b) užívání vod (zavodňování, drainage, odvodnění, kolmace, vysušení bařin a p.).

¹⁶⁾ Srovnej Randa l. c. str. 3. Peyrer l. c. 503—504. Mazač „Über industrielle Wassergenossenschaften“ v „Österreichische Zeitschrift für Verwaltung“, 1901, č. 25. a 26.

ckém slova smyslu.¹⁷⁾ Požadavek §u 54. „aby podnik byl nepopíratelně užitečným“ jest jen v zájmu menšiny, která má býti přinucena přistoupiti k vodnímu družstvu. Zákon totiž žádá, aby při družstvech s povinným členstvím byla vzhledem na odchýlné stanovisko menšiny zjištěna nepopíratelná užitečnost družstevního díla, kteréž kautely nevyžaduje při vodních družstvech dobrovolných, mezi jehož účastníky není rozporu o hospodářském významu projektu. Jinak bychom také dospěli k závěru, že dle § 54. z. z. v. obor působnosti vodních družstev s povinným členstvím jest mnohem větším než obor působnosti družstev dobrovolných, jichž zřizování obmezuje § 53. z. z. v. přesně na účely opravné a na účely odvodňovací a povodňovací. Že tento důsledek nemohl býti úmyslem zákonodárcovým, nelze zajisté pochybovati. Nelze proto reklamovati pro rakouské zákonodárství vodní zásluhu, že by oproti zákonodárství zemí cizích rozšiřovalo obor působnosti vodních družstev.

Dle českého zemského zákona vodního jest dokonce i pochybnost, lze-li zřizovati vodní družstva k stavbě údolních přehrad a k opatření pitné a užitkové vody. Praxe připouští v obojím případě zřízení vodního družstva. Při údolních přehradách klade se důraz na moment regulační a především ovšem na ochranný účel proti velkým vodám. Opatření vody pitné i užitkové se považuje za absolutní požadavek fysické i hospodářské existence společenského celku a zahrnuje se do kategorie podniků povodňovacích v nejširším slova smyslu. Jinak může ovšem podnik družstevní sledovati současně různé účely. Může tedy býti zároveň projektem regulačním a odvodňovacím neb povodňovacím. Také nelze pochybovati, že lze zřizovati vodní družstva nejen k zřizování vodních staveb nýbrž i k udržování staveb již hotových.¹⁸⁾

Máme-li oceniti význam §u 53. a 54. z. z. v. po stránce hospodářské a především se stanoviska vodního hospodářství, nemůžeme nevytknouti, že stanovisko zemského zákona vodního

¹⁷⁾ Stejného znění je dotyčné ustanovení zemských zákonů vodních pro ostatní země korunní. (Bukovina § 48., Štýrsko § 47., ostatní § 52.) Toliko zemský zákon vodní pro Krajinu postrádá ustanovení tohoto. Srovnej Pace l. c. str. 1302. Fischl l. c. str. 389.

¹⁸⁾ Pochybnost, která by mohla v tomto směru vzniknouti vzhledem k znění §u 53. z. z. v., kterýž mluví jen o zřizování vodních staveb (Ausführung von Wasserbauten), odstraňuje § 54. z. z. v. ustanovením, že vodní družstvo má za účel zřízení i „užívání“ vodního díla. Aby bylo lze vodního díla „užívat“, musí býti zajisté udržováno v dobrém stavu. (Přesnější stylisace zákona byla by ovšem žádoucína).

ohledně zřizování vodních družstev za účelem užívání vod jest jednostranným i pokud jde o využití jednotlivých vodních sil i pokud jde o jednotlivé skupiny vodohospodářských interestů. Obmezuje-li totiž zákon vodní zřizování vodních družstev za účelem užívání vod na podniky povodňovací a zavodňovací, obmezuje tím zřizování jich na vodní sílu, jejíž regulování jest předmětem těchto podniků, t. j. na výživnou sílu vodní. Na podnicích tohoto druhu jest ovšem především súčasťně zemědělství. Proto hová ustanovení vodního zákona o vodních družstvech po výtce zájmům zemědělství. Toto jednostranné stanovisko z. z. v. bylo by lze odůvodniti jen v tom případě, kdyby nebylo v oboru podnikání průmyslového národohospodářských zájmů, jež lze účelně uplatniti na základě zájmového sdružení, aneb kdyby tomu bránily určité důvody správní neb technické. Pouhá skutečnost, že zákonodárství zemí cizích přímo favorisuje zřizování vodních družstev průmyslových, vyvrací každý důvod, jímž by kdo chtěl obhajovati zřejmou jednostrannost §u 53. a 54. Proto také z. z. v. nevyhovuje potřebám novodobého hospodářství vodního.

Zkušenosti také ukázaly, že byl klamným předpoklad, jakoby snad družstevnictví v oboru práva vodního hovělo svou podstatou i organizací spíše zemědělskému podnikání a že vyvolá činorodou snahu zemědělských kruhů po zvelebení půdy úpravou vodních poměrů. Vzpruhou tou byl — v podstatě z důvodů subvenčních — teprv zákon říšský o podporování meliorací z 30. června 1884 č. 116 ř. z.¹⁹⁾

§ 2. Za kterých podmínek lze vodní družstva zřizovati.

Pro zřízení dobrovolných družtev vodních nestanoví zemský zákon vodní jiné podmínky, než aby podnik družstevní řadil se mezi podniky, které mohou býti dle §u 53. z. z. v. předmětem družstevního podnikání a aby všichni účastníci vyslovili souhlas se zřízením vodního družstva. Obzvláště nemá zemský zákon vodní zvláštního ustanovení o hospodářském významu družstevního podniku. Předpokládáť zajisté — a to právem — že obě kategorie

¹⁹⁾ Sr. Antonín Němec: „Pětadvacet let služby zemědělsko-technické v Čechách“. Praha 1911 a „Vývin prací zemědělsko-technických v království Českém v posledním pětadvacetiletí a působnost jich na výnosnost pozemků“.

družstevního podnikání dle §u 53. z. z. v. jsou samy o sobě hospodářsky důležitý.²⁰⁾ Správní úřad zjistí tuto okolnost při řízení vodoprávním. (§ 79. z. z. v.)

Přísnější jsou dle §§ 54.—56. z. z. v. podmínky pro zřizování vodních družstev s povinným členstvím.

Aby mohla býti menšina přinucena přistoupiti k zámýšlenému vodnímu družstvu, musí: a) správní úřad uznati, že podnik, jež zamýšlí většina zájemníků, jest „nepopíratelně prospěšný“ a že lze jej účelně uskutečniti, jen rozšíří-li se i na pozemky menšiny; b) jde-li o projekt zavodňovací, musí se vysloviti pro projekt nejméně dvě třetiny účastníků a při projektech odvodňovacích, ochranných neb regulačních více než polovina účastníků. Hlasy se čítají při podnicích odvodňovacích a zavodňovacích dle velikosti zúčastněné plochy; při stavbách ochranných a úpravních dle ceny majetku, jenž se má chrániti, při čemž třeba vzíti přiměřený zřetel na zvýšení ceny, jehož majetek provedením podniku získá.

Bohužel jsou ustanovení tato v mnohém směru vadná. Jednak jsou nepřesná, připouštějíce různý výklad; jednak nevyhovují po stránce věcné.

Nejasným jest především ustanovení, že podnik musí býti „nepopíratelně užitečný“. Neníť zřejmo, týče-li se kriterion toto hospodářského významu projektu vůbec aneb jen hospodářského prospěchu interestů. Nejasnost tato zvýšena tím, že zákon také neustanovuje, jakým způsobem má býti zjištěna hospodářská prospěšnost projektu.²¹⁾ Praxe i doktrína srovnávají se v tom, že zákon vyžaduje toliko, aby podnik družstevní byl nepopíratelně

²⁰⁾ Zákonodárství německé stanoví zásadně pravidlo, že každý projekt družstevní musí býti buď v zájmu obecného blaha aneb obecně hospodářsky užitečný (čl. 112. bavorského z. v.; § 99. saského z. v.). Zákon badenský (§ 50.) vyžaduje, aby podnik hověl „einem öffentlichen Interesse“ aneb „einem überwiegenden Interesse der Landeskultur oder der Industrie“. Osnova pruského zákona vodního požaduje v § 185. „den Nachweis eines öffentlichen oder gemeinwirtschaftlichen Nutzens“. Zákon uherský stojí na témž stanovisku jako zákonodárství rakouské.

²¹⁾ Dle §§ 79. a 91. z. z. v. má úřad správní vyšetřiti jen účel, rozsah a způsob podniku, jakož i okolnost, není-li podnik na odpor veřejnému zájmu. — Dle čl. 112. zák. bavorského jest třeba, aby podnik byl v zájmu obecného blaha aneb obecně hospodářsky prospěšný a aby pravděpodobný užitek podniku převyšoval škodu, již lze očekávati. Stejně zákon württemberský. Dle zákona badenského (§ 68.) musí projekt býti „ein dem öffentlichen Interesse oder einem überwiegenden Interesse der Landeskultur dienendes Unternehmen“.

užitečný pro většinu účastníků. Správní soud pak uznal, že hospodářská prospěšnost podniku se zjistí, srovná-li se nynější cena pozemku, čítajíc v ni i náklad na zřízení a vydržování podniku s cenou budoucí, tedy poměr nákladu k hodnotě meliorační.²³⁾ Znehodnocení některých pozemků v povodí družstva přičte se k nákladům podniku.

³⁾ Rovněž jest nejasnou podmínka druhá, že podnik nelze účelně provést, leč rozšíří-li se na pozemky menšiny. Pochybno totiž, týče-li se podmínka ta jen technického provedení podniku, aneb i momentu hospodářského, pokud se týče finančního.²³⁾ Správní soud uznal, že úřady správní rozhodují o finančním pojištění družstevního podniku dle volného uvážení.²⁴⁾ Nesporno ovšem, že projekt družstevní nemusí býti zřízen přímo na pozemcích menšiny; stačí, jev-li jen přímý účinek na pozemky ty.²⁵⁾

Zákon nevyslovuje se také o tom, jakého hospodářského významu musí býti projekt pro menšinu. Zákon jen ustanovuje, v kterých případech nemohou býti majitelé pozemků nuceni, aby přistoupili k vodnímu družstvu. Dle §u 54. (posl. odstavec) jest tomu tak tenkrát, je-li dosavadní způsob užívání (Benützungsweise) pro držitele prospěšnější než způsob užívání, jehož se zamýšlí dosíci projektem družstevním. V případě tom musí majitel pozemku svoliti jen k zřízení služebnosti aneb postoupiti pozemek družstvu dle §§ 28., 37. a 38. z. z. v.

Není proto jasno, zdali menšina musí přistoupiti k družstvu i když projekt nemá pro členy menšiny buď žádného prospěchu, anebo jest buď pro všechny neb pro některého člena menšiny dočasně aneb trvale škodlivý. Zajisté může se tak státi vzhledem

²³⁾ Nález správního soudu z 31. května 1887 č. 1542, B. 3557. Alter 1792. Požadavek, aby projekt byl nepopíratelně užitečný, týče se celého podniku, nikoliv jen pozemku, který se má do družstevního svazu pojmouti. Nález správního soudu z 10. prosince 1897 č. 6379 B. 11227.

²³⁾ Bavorský zákon žádá v čl. 112. odst. a) účelnost podniku jak v technickém, tak i v hospodářském směru; zákon saský zdůrazňuje mimo moment technický i požadavek, aby podnikem byla zvýšena výnosnost aneb i jinaká cena pozemku (§ 129.). Zákon bádenský stanoví mimo požadavek všeobecné hospodářské důležitosti projektu (§ 68.) podmínku, že projekt může býti proveden za součinnosti vlastníků, jichž pozemky mají z projektu prospěch. Zákon pruský žádá po stránce hospodářské (§ 65.), aby projekt sledoval zájmy zemědělské.

²⁴⁾ Nález správního soudu z 1. června 1887 č. 1542., B. 3557. Sr. Randa l. c. str. 8. Jímak: Pace l. c. str. 1304. — Vodní družstvo musí ovšem dle § 79. z. z. v. udati, jakými prostředky hodlá hraditi potřebný náklad.

²⁵⁾ Sr. nález správního soudu z 19. června 1912 č. 7609.

k ustanovení §u 92. posl. odst. a §u 64. z. z. v. — který dává členu družstva právo žádati, aby pozemek jeho byl vyloučen ze svazu družstevního, ukáže-li se, že projekt družstevní nemá proň účinku, jenž byl předpokládán — jen tenkrát, je-li nad vši pochybnost zjištěno, že projekt družstevní nelze absolutně technicky provésti, nebudou-li pojaty do projektu pozemky menšiny a že také nemění se dosavadní způsob užívání těchto pozemků. Poškozený má ovšem právo žádati náhradu škody dle §u 79. lit. b) z. z. v.

Družstvo může ovšem také poškozeným zmírniti neb i sleviti družstevní příspěvek. Má-li však poškozený člen právo slevu tu žádati, zákon nepraví.²⁶⁾

Nejasným jest dále poslední odstavec §u 54., pokud se odvolává ohledně zřízení služebnosti a postupu pozemku ustanovení §§ 28., 37. z. z. v. v celém rozsahu, jakkoliv ustanovení ta se týkají také vyvlastnění soukromých vod tekoucích.²⁷⁾

Po stránce věcné sluší vytknouti, že z. z. v. stanoví ku zřizování vodních družstev s povinným členstvím stejné podmínky jak při projektech úpravních, tak i zavodňovacích a povodňovacích, jakkoliv tyto kategorie družstevních podniků jsou naprosto odlišny i co do účelu a hospodářského účinku, tedy také co do naléhavosti, i pokud jde o technický způsob provedení.²⁸⁾ Zákon vodní řeší v §§ 55. a 56. různě jen otázku, jak třeba zjistiti „většinu“ účastníků. Avšak právě v tomto směru nelze nevytknouti určité závady. Dle § 55. z. z. v. vyžaduje se totiž při podnicích zavodňovacích většina dvoutřetinová, při ostatních podnicích družstevních (tedy i odvodňovacích) jen většina prostá. Motivy k zákonu odůvodňují ustanovení toto tím, že při podnicích posléz uvedených jde o odvrácení škody, při podnicích zavodňovacích však o dosažení prospěchu, a že tudíž jest v tomto případě zapotřebí intensivnější majority. Názoru tomu ovšem při-

²⁶⁾ Výslovné ustanovení o tom obsahuje § 66. pruského zákona vodního Srov. také nález správního soudu z 5. dubna 1889 č. 2210 B. 12634 Alter 8205, dle něhož může poškozený žádati za přiměřenou změnu zařízení.

²⁷⁾ Pace l. c. str. 1306 vytýká, že ustanovení bylo poято do zákona následkem evidentního nedopatření redakce. Ustanovení toto jest však nejen nejasné, nýbrž i zbytečné, jelikož vodní družstvo již dle §u 28. z. z. v. má právo donucovací pokud jde o zřízení služebnosti a o postup potřebných pozemků, jakož i vyvlastňovací právo ohledně vod soukromých. Vodním družstvům zřízeným za účelem hrazení bystřin přísluší také vyvlastňovací a donucovací právo dle zákona ze dne 30. června 1884 č. 117 ř. z.

²⁸⁾ Bavorský zákon vodní normuje právní poměry každé kategorie vodních družstev s povinným členstvím způsobem zvláštním.

svědčiti nelze. Zajisté i podniky odvodňovací a úpravní mají za účel docílití určitý prospěch hospodářský.²⁹⁾

Pokud pak § 56. ustanovuje, že většina hlasů zjišťuje se, jde-li o podnik odvodňovací a zavodňovací dle „velikosti plochy“, jest vadným v tom, že neposkytuje kautelu, aby menší gruntovníci nebyli úplně majorisováni držiteli většího komplexu pozemků.³⁰⁾

Uvážíme-li všechny tyto nedostatky §§ 54. a 56. z. z. v., nemůžeme zajisté zneuznati, že zemský zákon vodní vyžaduje v tomto směru pronikavé změny.

§ 3. Členství.

Členem vodního družstva jest vlastník pozemku pojatého v družstevní podnik (§ 62. z. z. v.). Členství lpí tudíž na pozemku družstevním: vodní družstva jsou společenstva reální. Důsledkem principu reálního jest, že členem družstva jest jen vlastník družstevního pozemku, tedy nikoliv i pachtýř a že vlastník pozemku stává se členem družstva ipso jure okamžikem, kterého nabytí vlastnictví družstevního pozemku. Souhlasu družstva není tudíž třeba. Proto může býti o b e c členem vodního družstva jen, je-li vlastníkem družstevního pozemku. Proto také vlastník pozemku, jehož bylo jen použito k provedení projektu družstevního dle §u 35 z. z. v. (ku př. k vedení potrubí) není členem vodního družstva.³¹⁾

Reální povaha svazu družstevního jeví své důsledky i v tom, že právní účinnost členství není podmíněna zápisem do knihy pozemkové. Členství nemůže také býti promlčeno, nýbrž ruší se jedině právoplatným vyloučením pozemku ze svazu družstevního. (§ 62. z. z. v.) Jen k účelům evidenčním zapisují se členové družstva do knihy vodní (§ 57. z. z. v.). Tato nemá však průkazní moc. Je-li členství sporno, rozhoduje jen důkaz vlastnictví po-

²⁹⁾ Účelněji upravují otázku tuto vodní zákony některých států německých. Zákon b a v o r s k ý (čl. 140.) žádá prostou, b a d e n s k ý (§ 68.) dvou-
třetinovou, s a s k ý (§ 129.) prostou, p r u s k ý (§ 65.) taktéž prostou většinu účastníků — ve všech případech pro každou kategorii vodních družstev s povinným členstvím.

³⁰⁾ Jinak zákon bavorský, který dle čl. 140. žádá, aby při družstvech povodňovacích a odvodňovacích byli ti, kdož souhlasí se zřízením vodního družstva, v držení více než poloviny súčasné plochy a aby se pro projekt vyslovila nejméně pětina účastníků.

³¹⁾ Odchylné jest stanovisko německého zákonodárství vodního, sr. „Správní Obzor“ 1912 str. 309.

zemku družstevního, nikoli však zápis do knihy vodní.³²⁾ Důsledně jest jen majitel družstevního pozemku povinen plniti povinnosti vzházející ze svazku družstevního. Povinnost ta má do výše tříletých nedoplatků dle §u 62. přednostní knihovní pořadí přímo za zeměpanskými daněmi.

Souhrn členů vodního družstva určuje nález správního úřadu, jimž uznána právní existence vodního družstva (§ 57. z. z. v.). Minimální počet členů zemský zákon nepředpisuje.³³⁾

Po ustavení vodního družstva může nastati změna ve členství tím, že a) jednak majitelé sousedních pozemků mohou žádati, aby byli přijati dodatečně za členy družstva; b) jednak mohou členové družstva žádati, aby byli propuštěni ze svazu družstevního.

Ad a) Dodatečné přijetí členů.

Majitelé po zemků mohou dle §u 63. z. z. v. i po konstituování vodního družstva žádati, aby byli přijati za členy vodního družstva a vodní družstvo musí žádosti vyhověti: 1. docílí-li se tím nejúčelněji odvodnění aneb zavodnění, ochrana aneb úprava pozemků žadatelových; 2. stačí-li družstevní zařízení k ukojení společné potřeby bez újmy dosavadních účastníků a 3. poskytneli žadatel přiměřený příspěvek k nákladu zařizovacímu a udržovacímu, a uhradí-li celý náklad zařizovací i udržovací, je-li přijetí sousedního pozemku do svazu družstevního možným jen pomocí zvláštních zařízení aneb muselo-li zařízení družstevní býti za tím účelem změněno.

Nemohou-li se účastníci dohodnouti o příspěvku, rozhodne úřad správní na základě znaleckého úsudku.³⁴⁾

Že by naopak vodní družstvo mohlo žádati, aby majitelé pozemků, které mají prospěch z družstevního podniku, byli doda-

³²⁾ Sr. nálezy správního soudu z 1. října 1885, č. 2463. B. 2700 a z 9. října 1884, č. 1628, B. 2246.

³³⁾ Jinak zákon bavorský čl. 113 (tři členy), badenský § 50. (taktéž tři).

³⁴⁾ Znění §u 63. ad 2. jest potud nepřesné, že by připouštělo výklad, jakoby sama skutečnost, že podnik družstevní by nepostačoval dle schváleného projektu k ukojení společné potřeby bez újmy dosavadních účastníků, byla důvodem, aby dodatečné přijetí do svazu družstevního bylo odepřeno. Závěr ten byl by ovšem nesprávný. Neboť vzhledem k poslednímu odstavci §u 63. mohla by býti žádost zamítnuta jen tenkrát, nelze-li schválený projekt — ovšem na útraty žadatelovy — ani účelně změnit.

tečně pojati do svazu družstevního, zákon vodní neustanovuje.³⁵⁾ Ba ani o tom není přesného ustanovení, může-li vodní družstvo — vyjímajíc případ §u 52. z. z. v. — žádati od majitelů těchto pozemků určitý příspěvek. Požadavek ten jest zajisté jen spravedlivý.³⁶⁾

Právo vlastníka pozemku žádati za dodatečné přijetí do svazu družstevního plyne přímo ze zákona. Nemůže proto být účinně snad illusorním stanovami družstva ani přímo, ani nepřímo tím, že by ku př. družstvo stanovilo nepoměrně vysoké příspěvky za přijetí do svazu. O výši těchto příspěvků rozhoduje, neshodnou-li se strany, vždy správní úřad. Také jen obapolnou dohodou stran může být stanoveno, že na místo přijetí do svazu má být umožněno interessentům účastenství na výhodách družstevního podniku ku př. tím, že se jim zajistí užívání určitého množství vody.

Důsledek reální povahy svazu družstevního jeví se konečně i v tom, že ani členové, ani vodní družstvo nemohou libovolně měniti, tlm méně ovšem rušiti svaz družstevní. Příslušenství k vodnímu družstvu může být rozvázáno jen za obapolného souhlasu vystupujícího člena i vodního družstva. Souhlas správního úřadu se nevyžaduje.

Ad b) Vyloučení ze svazu družstevního.

Vyloučení pozemků ze svazu družstevního mohou se domáhati jednak jednotliví členové družstva, jednak družstvo samo. Členové družstva mohou proti vůli ostatních členů žádati, aby jich pozemek byl vyloučen ze svazu družstevního jen za těchto podmínek: 1. neobdrží-li pozemek družstevní prostřednictvím družstevního zařízení nezbytně potřebné povodnění aneb zavodnění buď vůbec aneb ne trvale (tedy také ne v pravý čas³⁷⁾), aneb 2. může-li vlastník pozemku dosíci účinku toho buď přistoupi-li k sousednímu družstvu aneb vlastním zařízením.

³⁵⁾ Otázce této přisvědčuje nálezný správního soudu z 19. června 1912, č. 7609, jímž vysloveno, že vodní družstvo dobrovolně může být dodatečně změněno ve družstvo s povinným členstvím. Co do řízení vodoprávního vychází správní soud z názoru, že podkladem řízení vodoprávního jest v případě tomto na místě projektu provedené dílo družstevní. Právo vodních družstev žádati za dodatečné přijetí členů uznává výslovně čl. 145. zákona bavorského.

³⁶⁾ Sr. Randa I. c. str. 30. Jinak Pace I. c. str.

³⁷⁾ Taktéž objeví-li se i kdykoliv později, že projekt není proveditelný buď z důvodu technických aneb hospodářských. Sr. nálezný správního soudu z 1. července 1897 č. 3708 B, 10893.

Chce-li vystoupiti z družstva člen, který byl do svazu družstevního přijat dodatečně a byl příčinou, že musily být provedeny určitá zařízení neb změny (§ 63. z. z. v.), které jsou nyní následkem jeho vystoupení z družstva na újmu dosažení společného účelu, musí — žádá-li za to družstvo — uvéstí zařízení na vlastní útraty v předešlý stav, aneb musí provésti opatření, jichž je třeba, aby byla škoda odčiněna. Byl-li naopak vystupující člen členem povinným (§ 54. z. z. v.), může žádati, aby mu byly vráceny zaplacené příspěvky a aby byla odstraněna zařízení, která svého času byla na pozemku jeho provedena, avšak stala se zbytečnými. Neshodnou-li se strany o tom, rozhoduje správní úřad. — Členové ostatní nemohou žádati žádné náhrady. —

Také ustanovení §u 64. jest v mnohém ohledu vadné. Zajisté zaráží, proč zákon obmezuje předpis o vyloučení pozemku ze svazku družstevního na družstva povodňovací a zavodňovací, kdežto přece tytéž důvody, ze kterých možno zrušiti příslušenství k těmto vodním družstvům, mohou nastati také při vodních družstvech ochranných a regulačních. Poukazuje se sice na to, že nynější znění §u 64. bylo zaviněno nedopatřením při redakci zákona³⁸⁾ a že třeba tudíž pojímati význam předpisu toho tak, jako kdyby neobsahoval zmíněnou obmezovací klausuli. Dovojuje se tudíž důsledně, že lze užití předpisu §u 64. i při vodních družstvech ochranných a úpravních. Závěr tento byl by věcně odůvodněným, jelikož — jak již podotčeno — mohou i při těchto vodních družstvech nastati podmínky, za kterých lze dle §u 64. žádati za vyloučení pozemku ze svazu družstva zavodňovacího neb povodňovacího. Nicméně neodpovídá závěr tento znění zákona. Vadnost §u 64. jest tudíž v tomto směru patrnou.

Obzvláště ale nelze schvalovati podmínku vyloučení uvedenou ad 2. Dle §u 54. z. z. lze totiž žádati za vyloučení pozemku ze svazku družstevního i tenkrát, bylo-li sice dosaženo pro pozemek ten účelu družstevního, avšak majitel může dosíci téhož účinku buď přistoupi-li k družstvu sousednímu aneb vlastním zařízením.³⁹⁾ Zákon tedy nechrání člena družstva oproti vodnímu družstvu pro případ, může-li dosíci účelu družstevního účelněji v družstvu jiném, nýbrž připouští vyloučení to v každém případě, jen může-li

³⁸⁾ Sněm zamítl totiž návrh komise sněmovní, dle něhož se ustanovení tohoto §u nevztahuje na stavby ochranné a úpravní. Nicméně byl § 63. přijat ve znění obmezujícím ustanovení to na zařízení zavodňovací a povodňovací. Sr. Randa I. c. str. 31. Pace I. c. str. 1316.

³⁹⁾ Arg. slova „oder diese (sc. Bewässerung oder Entwässerung) durch die Aufnahme in eine benachbarte Genossenschaft oder durch eigene Anlage“.

býti dosaženo téhož účinku! Stanovisko toto jest sice výhodné pro členy družstva, může však jeviti nepřiznivý účinek na hospodářství družstevní, jelikož změnou v členství mění se i příspěvky družstevní a zmenšením stavu členstva seslabuje se finanční síla družstva. Ustanovení to jest však i potud vadné, že nečiní rozdíl mezi členy dobrovolnými a mezi členy povinnými, pokud se týče dodatečně přijatými a že také neobsahuje patřičné kautely na prospěch družstevních věřitelů. Jest zajisté také v rozporu se zásadou, dle níž mohou býti majitelé pozemků nuceni přistoupiti k vodnímu družstvu i tenkrát, není-li projekt družstevní pro jich pozemky výhodným.⁴⁰⁾ Zákon vodní neustanovuje, zda-li o vyloučení pozemků ze svazku družstevního rozhoduje kvalifikovaná aneb jen prostá většina členů, či je-li třeba jednomyslného usnesení. Také nerozhoduje otázku, je-li v případě §u 64. odst. 3. družstvo povinno poskytnouti vystupujícímu členu náhradu škody.

Vodní družstvo může dle §u 64. odst. 4. z. z. v. žádati, aby některé pozemky byly vyloučeny ze svazku družstevního, je-li toho třeba v zájmu celkového zařízení.⁴¹⁾ Musí však odškodniti vystupujícího členu tím, že mu nahradí přiměřenou část nákladu zařizovacího (nikoliv udržovacího). O výši náhrady rozhodne, neshodnou-li se strany, úřad správní na základě znaleckého dobrozdání. I v tomto případě nechrání zákon vodní družstevní věřitele.

O vyloučení pozemku ze svazku družstevního dle §u 64. z. z. v. rozhoduje správní úřad. Důvod vyloučení vyšetří se při řízení komisionelním, po případě na základě znaleckého dobrozdání.⁴²⁾ Řízení zvláštní není předepsáno. Důvody jen subjektivní ovšem nerozhodují. Nastane-li jen zmenšení prospěchu, nemůže majitel pozemku žádati za vyloučení. Může-li žádati v případě tomto, aby mu byl snížen příspěvek družstevní, zákoní výslovně neustanovuje.

Žádá-li člen za vyloučení ze svazku družstevního z důvodu jiného, než které jsou vytčeny v §u 64. z. z. v., musí o žádosti té rozhodnouti valná hromada. Úřady správní nemohou usne-

⁴⁰⁾ Zákony vodní pro ostatní země rakouské ustanovení tohoto postrádají — zajisté jen na prospěch věci.

⁴¹⁾ Tedy nikoliv jen v zájmu většiny. Sr. také náleze správního soudu z 1. července 1880 z 1. července 1880 č. 1131 B. 820.

⁴²⁾ Sr. nálezy správního soudu z 22. května 1888 č. 1213 Alter: 1799 a).

sením svým praejudikovati usnesení valné hromady.⁴³⁾ Obsahují-li stanovy ustanovení odchylné, třeba se jím řídit.⁴⁴⁾

Důsledkem reální povahy vodního družstva jest konečně předpis §u 47. z. z. v., dle kterého vodní družstvo jest povinno provésti ochranné i úpravné stavby na pozemcích, které se staly v obvodu družstevním věcí bez pána. —

Vytčené nedostatky ukazují zajisté v jakém směru vyžaduje ustanovení §u 64. z. z. v. reformy.

§ 4. Vnitřní ústrojí vodního družstva.

Vnitřní ústrojí vodního družstva týče se jednak a) organisace vodního družstva jako právnické osoby; b) právního poměru členů jednak navzájem, jednak k vodnímu družstvu a k osobám třetím.

Zemský zákon vodní neobsahuje přesných ustanovení ani v prvém, ani ve druhém směru.

Co do správní organisace vodního družstva ustanovuje § 57. z. z. v. toliko, že každé vodní družstvo musí míti stanovy, správu a představenstvo.

Dle §u 61. z. z. v. vykonává správu družstva správní výbor.

O valné hromadě členů družstva nemá zemský zákon vodní žádného výslovného ustanovení. Nelze však pochybovati, že zemský zákon vodní má na mysli valnou hromadu ve všech případech, kde mluví o projevu vůle vodního družstva co takového t. j. souhrnu všeho členstva (§ 61. z. z. v.).

Dle toho jsou dle zemského zákona vodního orgány družstevními, jimž náleží uskutečňovati obor působnosti vodního družstva: a) valná hromada, b) správní výbor a c) představenstvo.

Úředníci a zřizenci vodního družstva nejsou vlastními orgány družstevními jako repraesentanti vodního družstva na základě zákona vodního, nýbrž jsou orgánem výkonným pokud se týče poradným, jehož právní a služební poměr jest upraven smlouvou a jest tudíž povahy soukromoprávné (sr. § 1008. obč. z.).

Obor působnosti jednotlivých orgánů družstevních vymezuje zemský zákon vodní zcela povšechně takto: Valné hro-

⁴³⁾ Nález správního soudu z 29. dubna 1886 č. 652 B. 3032.

⁴⁴⁾ Rozloučení svazu družstevního stává se ve všech případech perfektním a tudíž právně účinným (§ 62. z. z. v., § 23. ř. z. v.) buď usnesením družstva aneb právoplatným nálezem správního úřadu. Členové nemohou se proto zhostiti povinností platiti družstevní příspěvek tím, že oznámí svůj výstup z družstva. Nález správního soudu z 9. října 1884 č. 1628 B. 2246.

ma dě náleží, aby se usnesla na stanovách družstevních, jimiž se upravuje jednak správa družstva, jednak práva a povinnosti členů vzhledem k družstevnímu projektu a obzvláště měřítko pro rozdělení nákladu (§ 61. z. z. v.). Vedle tohoto povšechného ustanovení vyhražuje ještě § 65. z. z. v. valné hromadě usnesení o zrušení vodního družstva.

Obor působnosti správního výboru vymezuje § 58. z. z. v. povšechně v ten smysl, že správní výbor jest povolán k řízení družstva a k obstarávání družstevních záležitostí.⁴⁵⁾

Stejně povšechně jest vymezena působnost představenstva (předsedy) vodního družstva v §u 59. z. z. v., který ustanovuje toliko, že předseda zastupuje vodní družstvo na venek.

O pravomoci představenstva oproti členům, jakož i o ručení členů představenstva oproti osobám třetím neobsahuje zemský zákon vodní výslovného ustanovení.⁴⁶⁾

Úpravu vzájemného právního poměru členů vodního družstva, jakož i úpravu právního poměru členů k družstvu, pokud se týče k jeho orgánům, zůstává zemský zákon vodní vlastnímu oboru působnosti vodního družstva, t. j. valné hromady, kteréž dle § 61. z. z. v. náleží, aby upravila otázky tyto stanovami družstevními. Subsidiérní ustanovení obsahuje zemský zákon vodní jen o rozvrhu nákladu zařizovacího a udržovacího na členy pro případ, že by nebylo dosaženo o tom dohody účastníků (§§ 66. a 67. z. z. v.).

Stanovy družstevní jsou tudíž *lex specialis* vodního družstva a sice jak co do vnitřní organizace a správy vodního družstva, tak i co do úpravy právního poměru členů, tedy i zejména pokud jde o účast členů na výhodách družstevního projektu, i ohledně povinností členů vůči družstvu. V ohledu prvním upravují stanovy obor působnosti družstevních orgánů a určují také formální podmínky, jež musí být splněny, aby bylo usnesení platné. Ve směru druhém upravují práva a povinnosti členů co do zřízení, užívání a udržování družstevního podniku. Stanovami vymezuje se také pravomoc orgánů družstevních oproti členům. Zejména může být také ustanoveno, že představenstvo může uložit členům, kteří jednají proti předpisům stanov, pokuty konventio-nální (ve smyslu §u 1336. obč. z.).

⁴⁵⁾ Kolik členů má správní výbor čítati, zákon neustanovuje. Jinak vodní zákon uherský, který předpisuje (§ 85.), že správní výbor jest složen mimo předsedu ze čtyř členů, volených ze středu členstva.

⁴⁶⁾ Výslovná ustanovení o těchto otázkách obsahují na př. vodní zákon bavorský (čl. 121., 122.) a saský (§§ 118., 120.).

Zákon vodní dbá ve všech těchto směrech plně autonomie vodního družstva. Předpisuje toliko, o kterých otázkách stanovy musí obsahovati usnesení a normuje jen formální podmínky platnosti usnesení valné hromady o stanovách (§§ 56. a 58. z. z. v.). Imperativní normy materiálně právní obsahuje zemský zákon vodní jen ojedinele. Tak zejména pokud jde o zřízení správního výboru,⁴⁷⁾ jakož i o zřízení a obor působnosti představenstva. Ustanovení tato nemohou tudíž býti stanovami měněna.

Právo vodního družstva upravití stanovami vnitřní i vnější organizaci družstevní plyne přímo ze zákona. Stanovy nemohou tudíž býti vodnímu družstvu oktroyovány jednostranným aktem správy veřejné ani v tom případě, neusnese-li se valná hromada na stanovách.⁴⁸⁾ Naopak nemůže správní úřad odepřítí schválení družstevních stanov, neporušují-li jen zákon.⁴⁹⁾

Právní subjektivita nabývá ovšem vodní družstvo — jak bylo již podotčeno — teprve když byly stanovy schváleny úřadem správním (§ 27. z. z. v.).⁵⁰⁾ V zájmu publicity vyznačí se ve vodní knize stanovy družstevní, seznam členů, listina uznávací, jakož i podpisy osob, které podpisují za představenstvo (§ 57. z. z. v.).⁵¹⁾

⁴⁷⁾ Imperativní předpis §u 58. z. z. v. týče se jen zřízení správního výboru, nikoli však také způsobu volby, ani početnosti ani oboru působnosti správního výboru. Úpravu těchto otázek zůstává zemský zákon vodní vodnímu družstvu ve vlastním oboru působnosti. Výminku co do zřízení správního výboru bylo by proto lze připustiti jen při vodních družstvech čítajících několik málo členů. Při těch koná funkce správního výboru valná hromada. Vztahuje-li se podnik družstevní na více obcí, může býti stanovami určeno, že správní výbor se volí dle obcí. Sleduje-li vodní družstvo různé účely hospodářské, může býti vyhrazen každé skupině interessentů určitý počet členů výboru. Stanovy mohou normovati také volbu náhradníků.

⁴⁸⁾ V případě tomto nedojde prostě k zřízení vodního družstva. Jinak dle vodního zákona badenského, který v §u 55. (posl. odst.) ustanovuje, že neusnese-li se valná hromada na stanovách, vydá je ústřední úřad prozatím na dobu tří let.

⁴⁹⁾ Výslovné ustanovení o tom obsahuje § 115. zákona saského. — § 61. z. z. v. předpisuje ovšem, že stanovy mají se předložiti správnímu úřadu na vědomí. Nelze však pochybovati o tom, že správní úřad nemůže vzítí na vědomí stanovy, které by se přičily zákonu. Proto správní úřad stanovy zkoumá a teprv dle výsledku je schválí nebo neschválí.

⁵⁰⁾ Sr. Správní Obzor 1912, str. 390.

⁵¹⁾ Představenstvo může býti proto i vícečlenné. — Členy, kteří podpisují za představenstvo, ustanovuje dle §§ 57. a 61. z. z. v. valná hromada. Nelze při tom nevytknouti nesystematičnost skladby zemského zákona vodního, která jeví se v tom, že zákon obsahuje ustanovení o vedení vodní knihy, která přece jest významnou pro úpravu vodoprávních poměrů vůbec jako mimochodem při vodních družstvech.

O tom, má-li býti vodní družstvo zřízeno pokud se týče uznáno, rozhodují úřady správní dle volného uvážení. Interessenti nemají proto zákonného a tudíž žalovatelného nároku, aby bylo vodní družstvo ustaveno.

Pokud jde o volbu orgánů družstevních, ustanovuje § 58. z. z. v., že správní výbor volí členové ze svého středu⁵²⁾ absolutní většinou hlasů, čítaných dle předpisu §u 56., tedy většinou kvalifikovanou (při podnikcích zavodňovacích a povodňovacích dle velikosti plochy účastněných pozemků, při projektech ochranných a upravovacích dle ceny majetku, jenž se má chrániti).

Také o volbě představenstva nemá zemský zákon vodní zvláštního ustanovení. § 59. toliko předpisuje, že správní výbor volí ze svého středu⁵³⁾ předsedu absolutní většinou hlasů, čítanou dle hlav.

Nedocílí-li se při volbách dle §§ 58. a 59. z. z. v. absolutní většiny, rozhodne užší volba a při rovnosti hlasů los. (§ 59. posl. odstavec.)

O reklamách týkajících se volebního práva rozhodují úřady správní. Naproti tomu rozhoduje o výkonu volby správní výbor ve vlastním oboru působnosti a proti jeho rozhodnutí není dalšího odvolání. O stížnostech týkajících se zákonitosti volby rozhodují ovšem úřadové správní. O lhůtě, ve které mají býti ve všech zmíněných případech stížnosti podány, neobsahuje zemský zákon vodní výslovného předpisu.

Potvrzení volby správního výboru a představenstva správním úřadem zákon vodní nevyžaduje. Volba má býti v obojím případě úřadu jen oznámena (§ 59. z. z. v.).

Zemský zákon vodní neobsahuje — jak z předchozího vidno — bližších předpisů o způsobu, jakým mají býti volby provedeny. Zůstává tedy úpravou volebního řádu družstevním stanovám. Důsledek toho jest, že ani správní úřad nemůže činiti z moci úřední námitky proti volbě, nebyla-li podána stížnost z důvodu, že byl porušen zákon.⁵⁴⁾

⁵²⁾ Nečlenové nemohou proto býti voleni do správního výboru. Sr. Randa. I. c. str. 16. Jinak dle čl. 120. bavorského zákona vodního, který ustanovuje, že členy představenstva — zřízení správního výboru bavorský zákon nepředepisuje imperativně — mohou býti i nečlenové.

⁵³⁾ Vzhledem k imperativnímu předpisu §§ 58. a 59. z. z. v. musí býti předseda družstva vodního vždy členem družstva.

⁵⁴⁾ Jinak dle zemských zákonů vodních pro Moravu, Štýrsko, Korutany a Bukovinu, které připouštějí stížnost k úřadu správnímu i proti výkonu volby.

Stanovisko, jež pojal zemský zákon vodní oproti autonomii vodních družstev, jest ovšem krajně liberální. Nicméně lze jen litovati, že zemský zákon vodní nepodává účastníkům náležitě direktivy pro úpravu nejdůležitějších a velice spleťtých otázek, týkajících se jednak vnitřní organizace družstva, jednak právního poměru družstevních orgánů na straně jedné a členů na straně druhé.⁵⁵⁾ Okolnost tato jest tím závažnější, jelikož členové družstva nejsou z pravidla odborně vzděláni ani náležitě vyškoleni, aby vystihli podstatu družstevního svazu a aby stanovami účelně upravili právní poměry z něho vcházející. Proto jest podstatnou závadou, že zákon vodní také nepřipouští, aby byli voleni do správního výboru aneb do představenstva odborníci nečlenové.⁵⁶⁾ Zákonodárství vodní cizích zemí, zejména některých států německých, jest v ohledu tomto mnohem obsažnější a tudíž účelnější.⁵⁷⁾ Ano i vodní zákony pro některé země rakouské jsou v tomto směru dokonalejší než český zemský zákon vodní.⁵⁸⁾ —

Podrobnějšího rozboru vyžaduje ještě otázka, dle jakého měřítká třeba rozvrhnouti na členy náklad zařizovací a vydržovací.

Zemský zákon vodní obsahuje totiž v §§ 66. a 67. pro případ, nebylo-li dosaženo dobrovolné dohody účastníků stran rozvrhu nákladu zařizovacího a udržovacího subsidiární ustanovení, dle něhož má býti otázka tato upravena.⁵⁹⁾ I tento předpis jest bohužel v mnohém směru pochybným.

⁵⁵⁾ Nedostatků mohlo býti aspoň z části čeleno, kdyby byla v prováděcí nařízení k zemskému zákonu vodnímu pojata osnova vzorných stanov vodního družstva. Bohužel nebylo nařízení takové vůbec vydáno.

⁵⁶⁾ I v tomto směru obsahují vodní zákony některých států německých účelnější předpisy.

⁵⁷⁾ Zvlášť podrobná ustanovení o družstevních stanovách obsahují vodní zákony: bavorský (čl. 117.), badenský (§ 54.), saský (§ 114.), pruský (§§ 12. a 56.). Osnovu vzorných stanov družstevních podává prováděcí nařízení k zákonu bavorskému ze dne 3. prosince 1907. Sr. Brenner I. c. str. 616 a násl.

⁵⁸⁾ Tak zejména zákony: moravský (§ 60.), štýrský (§ 52.), haličský (§ 60.), bukovinský (§ 58.). Dle těchto zákonů musí stanovy obsahovati podrobná ustanovení: O účelu a rozsahu podniku; o sídle družstva; o právech a povinnostech členů; o složení, volbě a oboru působnosti správního výboru i představenstva; o valné hromadě a o záležitostech, o nichž smí rozhodovati; o rozvrhu nákladu, o vyrovnávání rozepří mezi členy a rozepří členů s vodním družstvem a o zrušení vodního družstva. Sr. Fischel I. c. str. 398 a násl. Randa I. c. str. 18. Payer I. c. str. 526 a násl.

⁵⁹⁾ Ustanovení §u 66. z. z. v. zní: „Náklad na zřízení a zachování společného podniknutí k vysušování a zavlažování půdy rozvrhuje se na společníky dle toho, jak vyměřeno v stanovách neb zvláštním přátelským usnesením. Nesjednali-li se společníci o rozdělení nákladu, rozhodne úřad po-

Především jest rozpor v tom, že § 61. z. z. v. předpisuje imperativně, aby st a n o v y družstevní obsahovaly ustanovení o rozvrhu nákladu na členy, kdežto § 66. z. z. v. zůstává úpravu této otázky též dobrovolné dohodě s dodatkem, že nedocílili se této dohody, rozhodne správní úřad. Další rozpor jest v tom, že dle §u 61. z. z. v. usnáší se valná hromada o stanovách kvalifikovanou většinou; kdežto dohoda dle §u 66. z. z. v. předpokládá jednomyšlné usnesení všech účastníků. Není proto jasno, zdali dle §u 67. z. z. v. vyžaduje se jednomyšlné usnesení i ohledně statutárního upravení rozvrhu nákladu. Zajisté lze sotva předpokládati, že by se docílilo jednomyšlné dohody, nepodařilo-li se schváliti ustanovení stanov o rozvrhu nákladu většinou hlasů. Docílilo-li se naopak při stanovách většiny kvalifikované, není zajisté více potřebí nového jednomyšlného usnesení o rozvrhu nákladu.

Také jest vzhledem k imperativnímu předpisu §u 61. z. z. v. dosti pochybno, může-li správní úřad stanoviti měřítko pro rozvrh nákladu, nebylo-li ustanovení o tom pojato do stanov.⁶⁰⁾

Změna původního usnesení valné hromady o rozvrhu nákladu jest vzhledem k ustanovení §u 61. z. z. v. možnou jedině kvalifikovanou většinou hlasů. Jinak by zajisté neměla valné ceny kau-

litický na základě nálezu znalců. Při rozhodnutí tom vezme se za základ plocha pozemků, pojatá v družstevní podnik; je-li prospěch, který vzejde pozemkům těm, podstatně různý, roztrídí se pozemky v třídy s průměrně větším neb menším příspěvkem.“ § 67. z. z. v. zní: „Není-li o poměru nic jiného ani stanovami ani úmluvou ustanoveno, nesou náklad společných staveb ochranných a upravovacích účastníci podle velikosti užítku, který jim stavba přináší aneb podle nebezpečí, které se od níh stavbou odvracuje, aneb pokud se účastenství na tom základě ustanoviti nedá, podle toho, jakou cenu nemovitosti a zřízení vodní mají.“

⁶⁰⁾ Nesrovnalost tu lze vysvětliti tím, že §§ 66. a 67. z. z. v. jednají o společných (gemeinschaftlich), tedy nikoli jen o stavbách družstevních. Při společných stavbách musí se ovšem státi dle §§ 66. a 67. z. z. v. usnesení o rozvrhu nákladu jednomyšlnou dohodou, kdežto při podnikcích družstevních stačí dle §u 61. z. z. v. i většina kvalifikovaná. Sluší proto interpretovati §§ 66. a 67. z. z. v. v ten smysl, že při podnikcích družstevních vyžaduje se jednomyšlné dohody o rozvrhu nákladu jen tenkrát, neobsahují-li stanovy družstva o tom žádného ustanovení. Však i v tomto případě, t. j. stalo-li se usnesení o rozvrhu nákladu zvláštní dobrovolnou dohodou, musí býti pojato toto usnesení dodatečně do stanov a případná změna ustanovení toho jest možna jen jednomyšlnou dohodou. Ustanovení §§ 66. a 67. z. z. v. týče se ovšem jen měřítka pro rozvrh nákladu, nikoli však konkurenční povinnosti co takové. (Nález c. k. správního soudu ze dne 18. listopadu 1898, č. 6140., B. 12.166.).

tela, kterou poskytuje vodní zákon v zájmu interessentů tím, že požaduje pro přijetí družstevních stanov většinu kvalifikovanou. Neboť usnesení to mohlo by býti „ex post“ zvráceno v neprospěch menšiny pouhou většinou hlasů.

Byl-li ovšem rozvrh nákladu schválen jednomyšlnou dohodou, může býti uskutečněna jakákoliv změna rozvrhu toho taktéž jen jednomyšlnou dohodou.

Aby bylo účelně stanoveno měřítko pro rozvrh nákladu vzhledem k různé meliorační hodnotě, která vzejde jednotlivým pozemkům z družstevního podniku, pokud se týče, aby byly účelně ustanoveny konkurenční třídy dle posl. odstavce §u 66. z. z. v. doporučí se, aby byl zřízen konkurenční katastr pro celé družstevní území.⁶¹⁾ Katastr ten může býti zřízen buď současně s ustavením vodního družstva, aneb i později, zejména po dokončení stavby družstevního podniku. Zemský zákon vodní neustanovuje výslovně, zdali usnesení o tom, do kterých tříd konkurenčních mají býti jednotlivé pozemky zařaděny, může se státi prostou aneb kvalifikovanou většinou hlasů? Vzhledem k ustanovení §u 61. z. z. v. sluší zajisté rozhodnouti, že k usnesení takovému jest nutnou kvalifikovaná většina dle §u 56. z. z. v.

Povinnost platiti příspěvky družstevní pravidelně i mimořádně, které mohou býti i dávkami naturálními, lpí na družstevním pozemku; jest břemenem reálním a požívá zákonného práva zástavního.⁶²⁾ Proto jest sice každý člen družstva povinen zaplatiti všechny příspěvky družstevní, které se staly splatnými v době, po kterou byl vlastníkem družstevního pozemku; povinnost sama přechází však i na nástupce ve vlastnictví pozemku družstevního.⁶³⁾ Tříleté nedoplatky příspěvků družstevních požívají vzhledem k § 61. z. z. v. právo přednostní před ostatními knihovními břemeny, hned za zeměpanskými daněmi a mohou býti vymahány, žádá-li za to vodní družstvo — politickou exekucí.⁶⁴⁾ Povinnost

⁶¹⁾ Sr. Randa I. c. 23 a 25. Peyrer I. c. str. 623. Zekely I. c. str. 43 a násl.

⁶²⁾ Sr. Správní Obzor 1912 str. 309.

⁶³⁾ Je-li pozemek družstevní prodán v exekuční dražbě, hradí se splatné příspěvky družstevní jen pokud stačí dražební cena. Nabyvatele pozemku exekučně prodaného stihá jen povinnost platit příspěvky družstevní počínajíc dnem, kterého pozemku toho nabyl.

⁶⁴⁾ Úřad správní jest zajisté vzhledem k cis. nař. ze dne 20. dubna 1854, č. 96. ř. z. oprávněn zkoumati a rozhodnouti o tom, zdali vymahané pohledávky jsou zákonem odůvodněny. Toto právo správních úřadů nemůže býti rušeno ani měněno družstevními stanovami. — Sr. také nález správního soudu z 1. února 1889, č. 214., B. 4502., dle něhož vodní družstvo, žádá-li

platití družstevní příspěvky pomíjí jen, vyloučí-li se pozemek ze svazku družstevního aneb zruší-li se vodní družstvo (§ 62. posl. odst. z. z. v.).⁶⁵⁾

Úroky z prodlení nemohou být požadovány, ač neobsahují-li stanovy družstevní odchylné ustanovení.⁶⁶⁾

Při reální exekuci ohledně účastněného pozemku třeba dbáti též předpisu dvorských dekretů ze dne 4. ledna 1836, č. 113. sb. z. s., ze dne 16. září 1825, č. 2152. a ze dne 14. února 1840, č. 409. sb. z. s.

Členové družstva neručí ovšem ani osobně ani solidárně za dlužné příspěvky jednotlivých členů družstva.

Jsou-li obce neb osady členy vodního družstva, jest úhrada družstevních příspěvků dle §§ 66. a 67. z. z. v. záležitostí obecní pokud se týče osadní (§ 68. z. z. v.).

§ 5. Státní dozor.

Vliv státní správy na organizaci vodních družstev neobmezuje se jen na právo dohlédací, nýbrž projevuje se různým způsobem. Uplatňuje se: a) co do vzniku a právní existence vodního družstva; b) ohledně plnění úkolů vodního družstva a c) ohledně vyrovnávání rozepří z poměru družstevního.⁶⁷⁾

Ad a) Vznik i právní existence vodního družstva jsou podmíněny nálezem správního úřadu. Zásada tato jest zřejmě vyslovena v §u 57. z. z. v.

za exekuční vymahání družstevních příspěvků, musí předložiti průkaz, že příspěvky byly řádně vypsány a dle statutárního měřítka správně repartovány a že také repartice byla účastníkům v čas sdělena.

⁶⁵⁾ Zdalí člen družstva ručí za příspěvek družstevní také osobně, zákon vodní výslovně neustanovuje. Stanovami družstevními může býti zajisté povinnost ta uplatněna.

Výslovný předpis o tom obsahuje čl. 125. bavorského zákona vodního. Také o otázce, jak upravití přispívací břímě v případě, že se pozemek družstevní rozdělí na více dílů, neobsahuje zemský zákon vodní ustanovení. Jinak § 109. saského zákona vodního.

⁶⁶⁾ Srovnej nálezy správního soudu ze dne 2. května 1889, č. 943., B. 4663., z 29. prosince 1897, č. 6774., B. 11.279., a z 9. října 1884, č. 1628., B. 2246.

⁶⁷⁾ Ani říšský ani zemský zákon vodní nemají výslovného ustanovení o dohlédacím právu státní správy na vodní družstva. Asi z důvodu, že uznávají právo to za samozřejmé. — Bavorský zákon vodní normuje dohlédací právo státu v čl. 132.—134.; zákon badenský v § 62., zákon saský v § 160.

Správní úřad provede také vodoprávní řízení, na jehož základě vydá uznávací nález (§ 43. z. z. v.).

Úřad správní také schvaluje družstevní stanovy, jakož i každou jich změnu. V zájmu publicity žádá zákon, aby jak uznávací listina, stanovy, seznam členů a podpisy osob, které podpisují za představenstvo, byly vedeny v patrnosti ve vodní knize (§ 57. z. z. v.). Bohužel opomenul zákon vodní upravití účelným způsobem institut vodních knih, tak že význam jich jest pro vývoj vodoprávních poměrů v naší zemi minimální. Reforma jest nutnou.

Ad b) Vliv správy státní uplatňuje se i pokud jde o obor působnosti vodního družstva. Správa státní má zajisté živý zájem na tom, aby vodní družstva plnila náležitě své úkoly i mimo úvahy hospodářské a veřejnoprávní již proto, že zákonodárství přiznává — jak bylo již podotčeno — vodním družstvům různé správní výhody, při jichž uskutečňování správní úřady spolupůsobí.

Ingerence správy státní jest v tomto směru dvojího druhu. Správa státní jednak schvaluje určité výkony vodního družstva — pokud platnost jich jest podmíněna schválením správního úřadu; jednak přihlíží k tomu, aby vodní družstva plnila v mezích stanovami vytčených obor své působnosti.

V ohledu prvním neobsahuje zemský zákon vodní výslovného ustanovení o tom, která usnesení valné hromady musí býti schválena úřadem správním. Dle zákona z 30. června 1884, č. 116. ř. z. musí si vodní družstvo opatřiti povolení vlády, chce-li učiniti zá-půjčku vydáním dílčích dlužních úpisů. Podmínky, za kterých může býti zá-půjčka realizována, jsou obsaženy v §§ 15.—19. zákona tohoto. —

Dohlédací právo státní v ohledu druhém týče se především provedení družstevního projektu.

Intensita tohoto vlivu jest ovšem vzhledem k autonomní povaze vodních družstev určena jednak speciálními ustanoveními zákona, jednak stanovami družstevními. Státní správa může totiž zasahovati direktně do působnosti vodních družstev, nedovolují-li to družstevní stanovy (§ 5. zákona ze dne 30. června 1884, č. 116. ř. z.), jen na základě speciálního ustanovení zákona. Tak jest tomu dle § 19. zákona ze dne 30. června 1884, č. 117. ř. z.

Správa státní nemůže tudíž zakročiti přímo na prospěch jednotlivých členů družstva, neplní-li vodní družstvo náležitě svůj úkol. V případě takovém mohou členové žádati jen za rozvázání svazu družstevního (§ 64. z. z. v.).

Zpečuje-li se vodní družstvo vůbec provéstí projekt druž-

stevní, může ovšem správa státní vykonávati nepřímou vliv tím, že pohrozí odnětím koncese (§ 86. posl. odst. z. z. v.).

Ad c). Úřady správní rozhodují v mezích speciálních ustanovení zákona vodního o sporných otázkách, týkajících se poměru družstevního, pokud ovšem nejde o nároky povahy soukromoprávní, o nichž rozhodují soudové.

Bohužel není otázka kompetenční rozřešena zemským zákonem vodním bezvadně.⁶⁸⁾ Stanovami družstevními může být vyhrazeno řešení rozepří ze svazku družstevního určitému orgánu družstevnímu jen tentokrát, bylo-li toto ustanovení stanov schváleno jednomyslným usnesením všech členů.⁶⁹⁾

Způsob, jakým zákonodárci pozitivně upravuje státní dozor vodním družstvům, zajisté nevyhovuje zejména z toho důvodu, že zákonem nejsou přesně stanoveny modalities, za kterých správa státní dozor vykonává, následkem čehož vzcházejí různé pochybnosti jak o rozsahu tak i co do výkonu státního dohledacího práva k vodním družstvům. Mnohem obsažněji a výstižněji jest upraven státní dozor dle vodního zákona uherského, zejména při družstvech upravovacích. Ovšem jsou povaha i organizace vodních družstev dle zákona uherského podstatně různé než povaha a organizace vodních družstev dle říšského i zemského zákonodárství vodního rakouského.⁷⁰⁾

§ 6. Zrušení vodního družstva.

Usnesení o zrušení vodního družstva vyhrazuje zemský zákon vodní v §u 65. valné hromadě vodního družstva, předpokládajíc, že byly splněny všechny závazky vodního družstva oproti osobám třetím⁶²⁾ (§ 24. ř. z. v.). Zákon vodní chrání tudíž autonomii vodního družstva i pokud jde o rozhodnutí o trvání právní existence vodního družstva.

Valná hromada usnází se o zrušení vodního družstva absolutní většinou hlasů (čítaných dle předpisu § 56. z. z. v.), ač nevyžadují-li stanovy družstevní většiny kvalifikované.

Z m o c i ú ř e d n í nemůže být vodní družstvo zrušeno ani v tom

⁶⁸⁾ Sr. Randa I. c. str. 38 a násl.

⁶⁹⁾ Sr. Pace I. c. str. 1309.

⁷⁰⁾ Byly-li stanovy družstva přijaty jen většinou hlasů, musí být současně stranám zůstaveno — nejsou-li spokojeny s rozhodnutím smírčího soudu — aby nastoupily zákonný pořad instanční. Jde-li o nároky soukromoprávní, třeba se ovšem řídit dotýcnými předpisy soudního řádu.

případě, neplní-li svých povinností, a tedy také ne v tom případě, nezačne-li v určité době družstevní projekt prováděti.

Vodnímu družstvu může být jen odňata koncese, nedokončí-li stavbu družstevního podniku v ustanovené lhůtě (§ 86. odst. 2. z. z. v.).⁷¹⁾

Vodní družstvo musí ovšem provést likvidaci družstevního jmění. Zákon vodní neobsahuje bohužel o likvidačním řízení žádných předpisů.⁷²⁾ Také o konkursu postrádáme jakéhokoliv ustanovení.

Nelze zatajit, že ustanovení zemského zákona vodního o zrušení vodního družstva jsou jen kusá. Nedostatek ten jest tím citelnější, jelikož právě při zrušení vodního družstva vzcházejí četné právní otázky, jichž účelné řešení vyžaduje přesné direktivy zákona.

Zemský zákon vodní direktivy takové neobsahuje, ponechává úpravu otázek těchto autonomii družstva.

Vodní družstva však nemajíce opory náležitého vzoru usnesou se bohužel nezřídka na stanovách, které co do kusosti a neúplnosti v ničem nezadají zemskému zákonu vodnímu.

Jest proto naléhavou potřebou, aby byl zemský zákon vodní v tomto směru účelně změněn, pokud se týče doplněn.

Zákonodárství vodní jiných zemí podává dosti přijatelných vzorů.

B. Ustanovení formelně-právní.

§ 7. Kterak postupovati při zřizování vodních družstev.

Ustanovení formálně-právní týkají se správního řízení při zakládání vodních družstev a jsou obsažena v VI. odstavci zemského zákona vodního v §§ 91. a násl.⁷³⁾

Zákon vodní předpisuje zvláštní řízení jen při vodních druž-

⁷¹⁾ Zákon vodní neobsahuje bohužel ustanovení, kterak se zachovati, neplní-li vodní družstvo takové veřejnoprávní povinnosti, které nelze posuzovati jako závazek vodního družstva oproti osobám třetím.

⁷²⁾ Podrobné ustanovení o likvidačním řízení obsahuje bavorský zákon vodní čl. 128.—131.; saský § 123.; pruský §§ 34.—43.

⁷³⁾ Podrobný a praktický návod ohledně postupu při zřizování vodních družstev podává Zekely I. c. Obmezujeme proto své vývody na míru nejmenší. Sr. také Randa I. c. str. 5.—13., Peyrer I. c. str. 704.—715.

stvech s povinným členstvím.⁷⁴⁾ Příslušnost úřadů politických jest normována v § 76.

Z pravidla má být zavedeno řízení o založení vodního družstva současně s řízením vodoprávním za účelem povolení k užívání vodní síly dle předpisu § 93. z. z. v. Jen při zvlášť velkých vodních družstvech třeba provést obě řízení odděleně.

Návrh může podati každý účastník (tedy nikoliv snad jen většina); také obec, v jejíž obvodu má být projekt proveden, i není-li obec vlastníci pozemku pojatého do projektu (§ 90. z. z. v.).⁷⁵⁾ Doporučuje se, aby se k provedení předběžných prací i jednání ustavilo přípravné komité, jehož předseda zastupuje zájemníky oproti správnímu úřadu.

Návrh musí být instruován jednak jako každá žádost za udělení povolení k užívání vody a zřízení vodního díla (§ 78. z. z. v.), jednak aby vyhovoval předpisům zákona ohledně zřizování vodních družstev (§ 90. z. z. v.).

Žádosti se připojí mimo plán a rozpočet nákladu zřizovacího a udržovacího, vypracovaného jedním nebo dvěma znalci (§ 95. z. z. v.), ještě: 1. seznam účastníků, a sice při podnicích zavodňovacích a odvodňovacích dle velikosti plochy, při stavbách ochranných a úpravních dle ceny majetku, jenž se má chrániti; 2. označí se finanční prostředky, které si družstvo hodlá opatřiti k uhrazení nákladu. —

Petit žádosti zní, aby bylo zavedeno řízení, aby menšina byla přinucena přistoupiti k vodnímu družstvu, aby byla uznána právní existence vodního družstva, konečně aby bylo dáno povolení k zavedení zamýšleného podniku.

Správní úřad zjistí nejprve, je-li projekt přípustný z ohledů

⁷⁴⁾ Při dobrovolných družstvech vodních není zvláštního řízení. Jest jen potřebí, aby se účastníci jednomyslně dohodli o účelu a rozsahu jakož i o způsobu provedení družstevního projektu. Právní subjektivita nabývá vodní družstvo teprve uznávacím nálezem správního úřadu. Povolení k provedení projektu družstevního může být ovšem uděleno teprve na základě provedení řízení vodoprávního vodnímu družstvu, jehož právní existence byla správním úřadem uznána.

⁷⁵⁾ Tento dodatek není sice v § 90. z. z. v. výslovně obsažen. Nicméně jest interpretace tato jediné správnou. Neboť, je-li obec sama držitelem družstevního pozemku, jest přímým účastníkem a může proto již z tohoto titulu činiti návrh na zřízení vodního družstva. Zvláštní ustanovení § 90. o navrhovacím právu obcí nemělo by proto žádného významu.

veřejných⁷⁶⁾ a ustanoví komisionelní šetření, při čemž ovšem třeba poukázati na právní důsledky § 92.

Řízení další provede se dle předpisu § 79. z. z. v., a správní úřad určí, které pozemky a v jaké výměře jsou na podnikn účastny (§ 53. z. z. v.), tudíž i rozsah podniku⁷⁷⁾ (§ 90.) a rozhodne i o tom, jaké změny mají z důvodů veřejných býti na projektu provedeny. Dle výsledku zjistí pak se počet účastníků, hlasujících pro aneb proti provedení projektu, při čemž se má za to, že ti, kdož se nedostavili aneb se vyjádřili jen neurčitě, vyslovují se proti projektu.⁷⁸⁾ O způsobu, jakým se zjišťuje většina, bylo již pojednáno.⁷⁹⁾

Zjistí-li se provedeným sčítáním, že se pro projekt nevyslovila potřebná většina aneb nejsou-li splněny ostatní podmínky, na nichž činí zákon závislým zřízení vodního družstva s povinným členstvím, přeruší úřad správní jednání a vydá nález, že menšina nemůže býti nucena, aby byla členem vodního družstva. Vodní zákon postrádá však přesného ustanovení o tom, kdo jest povinen v těchto případech platiti výlohy na provedení prací přípravných.

Zjistí-li se naopak, že jsou splněny zákonné podmínky pro zřízení vodního družstva s povinným členstvím (§ 54. z. z. v.), zařídí úřad správní, aby byla projednána a usnesena osnova stavby a učiní opatření, aby bylo pokračováno v řízení vodoprávním za účelem povolení k užívání vody dle §§ 81.—84. z. z. v. Po provedeném řízení rozhodne úřad správní o tom, je-li podnik přípustný, jakož i o rozsahu i způsobu projektu a o podmínkách, za kterými může být proveden a zároveň i o tom, že menšina jest povinna býti členem vodního družstva.⁸⁰⁾ Ohledně práva stěžovatele platí i pokud jde o vodní družstvo všeobecné předpisy zemského zákona vodního o řízení odvolacím vůbec.⁸¹⁾ —

⁷⁶⁾ Ukáže-li se, že projekt družstevní jest nepřipustný z ohledů veřejných, může zajisté býti a limine zamítnut také návrh na zřízení vodního družstva, jakkoliv vodní zákon tak výslovně neustanovuje.

⁷⁷⁾ Spornou jest otázka, může-li rozsah většího projektu družstevního býti určen mezi řízením zvláštním odvolatelným výměrem, či může-li se tak jen státi nálezem konečným. Sr. Randa I. c. 9; Zekely I. c. 24. Naproti tomu Pace I. c. 1407.

⁷⁸⁾ Jinak dle zemského zákona vodního pro Halič, Istrii, Moravu a Štýrsko.

⁷⁹⁾ Sr. Správní Obzor 1912, str. 396 a nás.

⁸⁰⁾ Dle týchž předpisů třeba postupovati, činí-li se návrh, aby bylo zřízeno vodní družstvo k provedení aneb k udržování projektu již povoleného.

⁸¹⁾ Náklad, který vzešel navrhovatelům následkem řízení stran zřízení vodního družstva a vodoprávního povolení, musí hraditi vodní družstvo, žádají-li za to účastníci a uzná-li úřad správní, že náklad ten byl nutný. Kompetence úřadů soudních jest vyloučena.

Předpisy o správním řízení při zřizování vodních družstev jsou integrující částí ustanovení zemského zákona vodního o vodo-právním řízení a souvisí také bezprostředně se stěžejními zásadami řízení tohoto. Mohou proto být plně oceňeny jen v souvislosti s úvahou o řízení vodoprávním, kteréž úvaze chceme věnovati pojednání zvláštní.

Obmezujíce tudíž prozatím kritiku zemského zákona vodního ohledně vodních družstev na ustanovení materielně-právní, chceme v kapitole příští ještě pojednati o návrzích vládní předlohy na změnu předpisů těchto.

III. Návrhy vládní osnovy.

Vládní osnova navrhuje oproti zemskému zákonu o právu vodním následující změny, jichž povaha i význam jsou ovšem různé.

A. Ustanovení materielně právní.

1. Pokud jde o účel, za jakým mohou být vodní družstva zřizována, a o právní povahu vodních družstev, mění osnova §§ 53. a 64. z. z. v. v těchto směrech:

a) Dle § 60. osnovy mohou být vodní družstva zřizována i k udržování vodních staveb vytčených v § 53. z. z. v., jehož ustanovení zůstávají jinak nezměněna.

2. § 76. osnovy připouští zřizování vodních družstev též ku zřizování, užívání a udržování společných zdýmadel sloužících k využití motorické síly vodní, nádrží a k tomu příslušejících zařízení pro vedení vody, jakož i za účelem opatřování a čištění vody.

3. § 62. z. z. v., normující právní povahu vodních družstev jakožto svazů reálních, mění osnova v § 68. jen stylisticky a sice potud, že místo výrazu „Grundlast“ užívá výrazu „Reallast“ a místo výrazu „vor anderen Reallasten“ slov „vor anderen dinglichen Rechten“. Osnova také nedovolává se ustanovení § 23. ř. z. v.

II. Ohledně podmínek, za kterých lze zřizovati vodní družstva, nenavrhuje osnova při dobrovolných vodních družstvech žádné změny.

Při družstvech s povinným členstvím mění § 61. posl. odstavec osnovy předpis § 54. posl. odst. z. z. v., kterýž ustanovuje, v kterém případě menšina nemůže být nucena, aby se stala

členem vodního družstva jen potud, že dle osnovy jest menšina v těchto případech povinna svoliti k zřízení služebnosti dle § 50. osnovy.

Stylistické změny doznává také § 55. z. z. v. normující podmínky, za kterých menšina musí přistoupiti k vodnímu družstvu.

Vodní družstva za účelem využití motorické síly vodní, jakož i k zřizování zařízení na opatřování a čištění vody připouští osnova v § 76. jen jako družstva dobrovolná.

III. Pokud jde o členství, pak o dodatečné přijetí členů a o vyloučení pozemků ze svazku družstevního neobsahuje osnova změn zásadních, spokojujíc se s těmito opravnými návrhy:

a) § 69. odst. a) osnovy (týkající se dodatečného přijetí pozemku do svazu družstevního) mění jen stylisticky příslušné ustanovení § 63. z. z. v.

b) § 70. osnovy, jednající o vyloučení pozemku ze svazu družstevního, doznává změny příslušné ustanovení § 64. z. z. v. potud, že osnova připouští — ovšem souhlasně s dosavadní praxí — vyloučení pozemku tehdy, jestliže družstevní podnik nezjedná pozemku po uplynutí lhůty, která jest jinak dostatečnou, aby očekávaný výsledek se dostavil, potřebné odvodnění neb zavodnění.

Odstavec 3. § 64. z. z. v. doplňuje § 70. osnovy ustanovením,⁸²⁾ že o náhradě, jakou jest vodní družstvo povinno dáti vyloučenému členu, rozhoduje úřad politický „na základě znaleckého nálezu“. Osnova vychází správně ze stanoviska, že materiální důsledky výstupu člena ze svazu družstevního jsou tytéž nechť člen vystupuje dobrovolně aneb k žádosti družstev. Proto přísluší vystupujícímu členu oproti vodnímu družstvu v obou případech stejné nároky.

Mimo to doznává stylistické změny poslední odstavec § 64. z. z. v.

Dodatečné přijetí pozemku do svazu vodních družstev zřízených za účelem využití motorické síly vodní, jakož i na opatřování a čištění vody, normuje § 76. odst. 4. osnovy v ten smysl, že vodní družstvo jest povinno přijmouti do svazu vodního družstva zařízení a nemovitosti v obvodu družstevního

⁸²⁾ § 70. ad 3. a 4. osnovy zní takto: Das Ausscheiden einzelner Grundstücke aus der Genossenschaft kann von der Mehrheit (§ 63) verlangt werden, wenn es im Interesse der Gesamtanlage nötig ist. In diesem Falle stehen dem Austretenden die im vorhergehenden Absatze bezeichneten Ansprüche gegen die Genossenschaft zu.

podniku, pokud těmto může vzejíti přijetím ve svaz družstevní prospěch a dosavadním společníkům se nezpůsobuje podstatná újma. Vodní družstvo jest také oprávněno žádati od nově přistoupivších členů jednak přiměřený příspěvek k nákladu zařizovacímu, jednak náhradu zvláštního nákladu, který vzešel družstvu následkem dodatečného přijetí nových členů.

O tom, zdali po čas trvání těchto vodních družstev mohou býti někteří společníci ze svazu vodního družstva vyloučeni a za kterých podmínek se tak může státi, mají dle §u 70. odst. 3. osnovy obsahovati stanovy družstevní potřebná ustanovení.

IV. Vnitřního ústrojí vodních družstev týkají se tato opravná ustanovení osnovy:

Čl. VII., odst. 2. vyslovuje všeobecnou zásadu, že vláda může v souhlase se zemským výborem vydati cestou nařizovací bližší ustanovení o stanovách a o správě vodních družstev. Před vydáním nařízení má býti vyslechnuta přední zemědělská korporace.

Ohledně vodních družstev, která byla zřízena na základě dosavadního zemského zákona vodního, ustanovuje čl. VI. odst. 1., že družstva ta jsou povinna, aby do jednoho roku, čítajíc ode dne, kterým zákon nový nabyl právní moci, přizpůsobila své stanovy ustanovením tohoto zákona a aby předložila změněné stanovy politickému úřadu k schválení. Neučiní-li tak vodní družstvo, provede úřad politický změny ty z moci úřední.

Sdružení k společnému užívání a k společné obraně proti vodám, zřízená před platností nynějšího zákona vodního mají dle čl. VI. odst. 3. osnovy na vůli, aby se podrobila ustanovením §§ 64., 68., 69. a 75. osnovy. Usnesení to buď oznámeno příslušnému úřadu politickému.

Jednotlivě obsahuje osnova ta oproti zákonu dosavadnímu tyto změny:

a) § 64. osnovy rozeznává přesně výbor a předsednictví vodního družstva. Výboru náleží vésti správu vodního družstva (Vereinsleitung), předseda (Obmann) zastupuje vodní družstvo na venek.

§ 64. žádá také, aby v příloze k vodní knize byla zapsána mimo data, která slušela dosud zapisovati do vodní knihy dle §u 57. z. z. v., také jména členů výboru.

Poslední odstavec §u 57. z. z. v. nahrazuje osnova ustanovením §u 114. obsahujícím normativní ustanovení o vedení vodní knihy.

Mimo to obsahuje § 64. osnovy oproti příslušnému §u 57. z. z. v. některé změny stylistické.

b) §§ 58. a 59. z. z. v. jednající o volbě správních orgánů družstevních, t. j. výboru a představenstva, spojuje osnova v paragraf jeden (§ 65.) a v §u 66. ustanovuje, pozměňujíc příslušné ustanovení zemského zákona vodního (§ 60.), že výbor družstva zkoumá správnost volby ve vlastním oboru působnosti, a že rozhodnutí jeho nelze bráti v odpor žádným právním prostředkem, tak že jest vyloučena i stížnost k správnímu soudu.

§ 65. osnovy obsahuje také některé stylistické změny dosadního ustanovení §§ 58. a 59. z. z. v.⁸³⁾

c) § 67. osnovy stanoví výslovně, že politický úřad schvaluje stanovy vodního družstva. Obsahuje také zvláštní ustanovení na ochranu menšiny pro případ, že by vodní družstvo usneslo se dle §u 61. z. z. v. na tom, aby rozdělení nákladu zařizovacího a udržovacího na společníky nebylo upraveno způsobem stanoveným zemským zákonem vodním (§§ 73. a 74. osnovy), nýbrž dle měřítka jiného. Dle §u 67. odst. 2. osnovy může se tak státi jen jednohlasným usnesením přítomných, kteří musí zastupovati nejméně devět desetin plochy družstevních pozemků.

d) Právní povahu i organisaci vodních družstev k využití motorické síly vodní, jakož i k opatřování a čištění vody normují §§ 64., 65., 66., 67. odst. 1., 68., 71. a 75. osnovy.

§ 76. odst. 2. osnovy pak ustanovuje, že — není-li ve stanovách ustanoveno jinak — hlasy se čítají a také se rozvrhuje náklad zařizovací a udržovací při družstvech pro opatřování vody dle spotřeby vody jednotlivých společníků, při ostatních zařízeních dle prospěchu, který vzchází súčasněným závodům družstevního podniku.

§ 76. odst. 3. osnovy také ustanovuje, že majitelé pozemků a vodoprávní interestenti, kteří nejsou členy družstva, jimž však jest podnik družstevní na bezprostřední a podstatný prospěch tím, že buď odvrací nebezpečí aneb umožňuje úspěšnější odebírání vody, mohou býti k návrhu představenstva družstva úřadem politickým přinuceni, aby poskytli přiměřený příspěvek k nákladu zařizova-

⁸³⁾ § 65. osnovy zní: Zur Leitung und Besorgung der Genossenschaftsangelegenheiten wählen die Genossen aus ihrer Mitte durch absolute Mehrheit der nach § 63 zu berechnenden Stimmen einen Ausschuss.

Der Ausschuss wählt aus seiner Mitte durch absolute, nach Köpfen zu berechnende Stimmenmehrheit den Obmann.

Ergibt sich bei diesen Wahlen keine absolute Stimmenmehrheit, so entscheidet die engere Wahl und bei Stimmgleichheit das Los.

Das Ergebnis der Wahlen ist der politischen Behörde unter Namhaftmachung jener Personen anzuzeigen, die für die Genossenschaft zeichnen.

címu i na udržování družstevních zařízení. Gruntovní a vodoprávní interestenti, kteří jsou uznáni dle tohoto ustanovení za povinné, aby platili příspěvek, musí být — žádají-li za to — přijati za členy družstva.

Výši příspěvku, který má být dle tohoto ustanovení placen, určí — nedohodnou-li se strany — úřad politický na základě znaleckého dobrozdání.

e) Menšího významu jest změna, že do osnovy nebylo pojata ustanovení § 68. z. z. v. o tom, jakým způsobem uhradí obce a osady — jsou-li členy vodního družstva — družstevní příspěvky.

V. Ohledně státního dozoru na vodní družstva nenavrhují osnova žádných změn.

VI. Důležitější změnu obsahuje § 72. osnovy ohledně zrušení vodního družstva, pokud se týče ohledně vyloučení pozemků ze svazu družstevního.

Paragraf tento totiž předpisuje, že v tom případě, bylo-li vodní družstvo zřízeno na základě zvláštního zákona, aneb byla-li povolena vodnímu družstvu podpora z prostředků státních aneb zemských, může být vodní družstvo zrušeno a tolikéž mohou být pozemky vyloučeny ze svazu družstevního jen za souhlasu ministerstva orby, pokud se týče zemského výboru. Naproti tomu neobsahuje ani osnova žádných předpisů o řízení likvidačním.

II. Ustanovení formelně právní.

Oproti ustanovením zemského zákona vodního týkajícím se správního řízení při zřizování vodních družstev navrhuje osnova tyto změny:

a) § 100. osnovy opravňuje obce, aby činily návrh na zřízení vodního družstva i z ohledů veřejných, tedy i v tom případě, nejsou-li do svazu družstevního pojaty obecní pozemky.

Týž § stanoví, že zájemníci, kteří odvolali svou přihlášku a tím znemožnili ustavení vodního družstva, jsou povinni přispět k náhradě útrat, jichž vyžadovaly práce předběžné.

b) § 101. odst. 2. osnovy upravuje správní řízení při zřizování vodních družstev k účelům vytčeným v § 76. osnovy (využití motorické síly vodní, opatřování a čištění vody).

Dle ustanovení toho náleží úřadu politickému, aby zjistil interestenty, jakož i druh a způsob jich zájmu, jakož i by vyšetřil, zdali a pokud lze provést družstevní podnik dle předpisu tohoto zákona. Náklad podniku určí úřad politický jen tenkrát,

bude-li naň vznesena žádost dle § 76. odst. 5. osnovy, aby ustanovil výši příspěvků.

c) Podstatnou změnu navrhuje § 102. osnovy, pokud jde o zjištění poměru hlasů odevzdaných při řízení vodoprávním pro a proti zřízení vodního družstva.

Dle tohoto ustanovení přičtou se hlasy těch, kdož se nevyřekli buď vůbec aneb podali prohlášení neurčité, k hlasům odevzdaným pro zřízení vodního družstva, kdežto dle dosavadního ustanovení § 92. z. z. v. hlasy tyto čítaly se k hlasům zamítavým. Nebyli-li zájemníci tito pojeti do svazu družstevního, neběře se na jich hlasy žádný zřetel, ač nepodají-li do 14 dnů ode dne řízení jiné určité prohlášení. Na toto ustanovení má být výslovně upozorněno ve vyhlášce, kterou se řízení zahajuje. —

Z výpočtu tohoto patrno, že opravné návrhy vládní předlohy co do vodních družstev jsou dosti četné. Nicméně — jak bylo již úvodem podotčeno — jest význam návrhů těch velice různý.

Zásadního významu jsou některá materiálně právní ustanovení osnovy.

Předpisem nejdůležitějším jest po našem soudě § 76. osnovy týkající se zřizování vodních družstev k využití motorické síly vodní, k opatřování a čištění vod.

Ustanovení § 76. osnovy rozšiřuje podstatně dosavadní obor působnosti vodních družstev, vytčený v § 54. z. z. v., připouštějíc jich zřizování též k účelům průmyslovým jakož i k opatřování a čištění vody. Osnova vyplňuje takto podstatnou mezeru nynějšího zemského zákona vodního, který — jak bylo dolíčeno⁸⁴⁾ — dovoluje zřizovati vodní družstva jedině k účelům melioračním a ochranným. Lze také bezpečně očekávati, že toto ustanovení osnovy bude působiti oplodňujícím vlivem na podnikání průmyslové. Nelze proto upříti ustanovení tomu důležitý význam národohospodářský. Osnova uznává ovšem vodní družstva této kategorie jen jako družstva dobrovolná. Průvodní zpráva k osnově odůvodňuje toto stanovisko tím, že — pokud jde o vodní družstva za účelem opatřování vody — „nebylo by účelno zřizovati družstva s povinným členstvím,⁸⁵⁾ jelikož opatřování vody jest dle zřízení obecních, pokud přesahuje síly jednotlivců, záležitostí obcí a poněvadž by družstva s právem donucovacím mohla být v tomto oboru na úkor podnikání obecnímu, jemuž jinak sluší dáti přednost. Semknutí

⁸⁴⁾ Srovnej: Správní Obzor, roč. 1912 str. 392.

⁸⁵⁾ Osnova užívá výrazu „Zwangsgenossenschaften“ — ovšem nikoliv správně.

průmyslových závodů ve svaz družstevní chová pak v sobě nebezpečí, že by závody menší mohly se státi více odvislými na závodech větších, než jak by toho vyžadoval vlastní jich zájem. Z tohoto důvodu, pak z důvodu, že zřizování vodních družstev dle §u 76. osnovy vyžaduje často úplnou změnu závodního zařízení jednotlivých podniků a tudíž i velikých investic, nedoporučuje se, aby jednotlivci byli nuceni státi se členy těchto vodních družstev.

Přijetí do svazu družstevního nesmí však býti závislým jen na vůli společníků, jelikož by vodní družstvo mohlo vylučováním interestentů ze svazu družstevního vykonávati škodlivý vliv na trvání a další vývoj jednotlivých závodů.

Naproti tomu uznává osnova důvodným, aby osoby třetí, které nejsou sice členy vodního družstva, jimž však podnik družstevní poskytuje buď přímo neb nepřímou podstatné výhody, byly povinny přispívati poměrně k nákladu zařizovacímu i udržovacímu. V případě tomto musí jim býti ovšem zůstaveno na vůli přistoupiti k družstvu jako členové.

S tímto stanoviskem osnovy možno souhlasiti. Připouštíť osnova zřizování vodních družstev k účelům průmyslovým. Umožňuje tudíž racionelnější a intenzivnější využití vodní síly, než jaké by bylo možným při podnikání jednotlivém. Tímto svým účelem usnadňuje ovšem osnova především zřizování velkých závodů průmyslových na základě zájmového sdružování. Osnova však dbá při tom samostatnosti zájmů menších závodů, poskytujíc zároveň kautelu, aby některý závod měl přímého neb nepřímého užítku z podniku družstevního, sám však neposkytl aequivalentní příspěvek na uhrazení nákladu zařizovacího i udržovacího. Bohužel nelze nepoukázati k tomu, že i toto příznivé stanovisko osnovy vůči závodům menším jest ohroženo ustanovením §u 53. osnovy o vyvlastnění vodních práv i průmyslových závodů ve prospěch závodů velkých. Opětný důkaz, jak dalekosáhlého a v důsledcích svých nepříznivého významu jest toto ustanovení §u 53. osnovy pro menší průmysl. Tím větší bdělosti a obezřetnosti bude tudíž třeba, aby toto nebezpečí bylo odvráceno účelnou úpravou práva vyvlastňovacího.

Také nelze nepoukázati k tomu, že § 76. odst. 2. osnovy stanoví způsob rozvrhu nákladu zřizovacího a udržovacího na společníky stejně neurčitě a nepřesně, jako jest tomu dle §§ 66. a 67. nynějšího z. z. v. při vodních družstvech, zřizovaných dle §u 53. z. z. v. (§ 60. osnovy). Bylo by si přáti, aby vzorné

stanovy, které budou vydány dle čl. VI. odst. 2. úvodu k zákonu vodnímu zajisté i pro družstva k účelům průmyslovým, doplnily účelně tento nedostatek předpisu §u 76. osnovy.⁸⁶⁾ —

Zásadně důležitým jest dále ustanovení čl. VI. odst. 2. úvodu k osnově, dle něhož vláda může v souhlase se zemským výborem vydati cestou nařizovací bližší ustanovení o stanovách a správě vodních družstev.

Předpis tento umožňuje, aby správa veřejná vydala pro vodní družstva vzorné stanovy a aby tím zjednala základnu pro účelnou úpravu organisace vodních družstev jakožto právnické osoby, a také pro úpravu právního poměru členů jednak na vzájem, jednak k vodnímu družstvu i k osobám třetím. Tím bude moci býti vyvarováno nedostatkům a vadám, vzcházejícím dosud z toho, že vodní družstva nemajíce ani náležitého vzoru a zpravidla ani s dostatek odborné znalosti, nemohou dáti si stanovami družstevními samosprávu takovou, která by zabezpečovala co nejúčelnější uskutečnění družstevního účelu jakož i hladkého vyrovnání eventuelních zájmových kollisí.

Úřadům správním bude také zjednána jinak nepostrádatelná pomůcka při zkoumání a schvalování družstevních stanov. Pomůcky té dosud bohužel nebylo.

Litovati jest však, že osnova neprovádí zásadu tuto s plnou důsledností, o právní jíc jen vládu, aby vydala pravidla pro úpravu vnitřní organisace vodních družstev cestou nařizovací. Byť i bylo lze očekávati, že vláda ve vlastním zájmu veřejné správy si popílí, aby plně a co nejdříve použila svého nařizovacího práva v naznačeném smyslu ve prospěch vodních družstev, přece by se doporučovalo, aby účelnou opravou osnovy bylo toto oprávnění veřejné správy změněno v zákonnou povinnost.

Z dalších změn navrhovaných osnovou jest zásadně důležitým také ustanovení §u 72., dle něhož mohou býti vodní družstva, zřízená na základě zvláštních ustanovení zákonných aneb jimž byla poskytnuta subvence státní neb zemská, zrušena jen za souhlasu c. k. ministerstva pokud se týče zemského výboru. Ustanovení toto nejen zabezpečuje účelné provedení družstevního projektu, nýbrž poskytuje také i záruku, že vodní družstva splní všechny závazky oproti osobám třetím. Je tudíž i na prospěch soukromých věřitelů družstevních.

⁸⁶⁾ Srov. prováděcí nařízení k badenskému vodnímu zákonu z 8. prosince 1899.

Ostatní materielně právní opravné návrhy osnovy nejsou ani povahy zásadní, aniž sledují zvláštní jiný cíl reformní. Jsou v podstatě jen uzákoněním právních zásad, k nimž dospěla praxe po dobu trvání zemského zákona vodního interpretací dotyčných ustanovení. Této povahy jsou zejména ustanovení §u 60. osnovy o zřizování vodních družstev k udržování vodních staveb; §u 70. odst. 1., 3. a 4. o vyloučení pozemku ze svazu družstevního, jakož i §u 73. odst. 3. o způsobu, jakým třeba rozvrhnouti na společný náklad zařizovací a vydržovací.

Také ustanovení §u 67. odst. 2. osnovy, které zjednává menšině členů ochranu pro případ, že by vodní družstvo zamýšlelo rozvrhnouti náklad na zařízení a udržování staveb družstevních v neprospěch menšiny dle jiného měřítko, než jaké stanoví zemský zákon vodní, obsahuje oproti praxi dosavadní jen tu změnu, pokud ustanovuje, že při valné hromadě, která má o otázce této se usnášeti, musí býti přítomen počet společníků, zastupujících nejméně devět desetin plochy družstevních pozemků. Ve smyslu ustanovení nynějšího zemského zákona vodního mohlo by býti učiněno usnesení takové jen jednomyslným usnesením všech členů vodního družstva.

Nelze popřít, že požadavek zemského zákona vodního jest mnohem přísnější. Nicméně chová v sobě nebezpečí, že pro odpor i jediného člena, reprezentujícího třeba jen minimální díl družstevních pozemků, nemůže býti valnou hromadou usneseno i sebe účelnější rozvržení nákladu zařizovacího i udržovacího. Naproti tomu lze zajisté považovati za dostatečnou kautelu, kterou poskytuje menšině požadavek osnovy, aby usnesení takové bylo učiněno kvalifikovanou většinou, reprezentující devět desetin plochy družstevní.

Může-li býti podána do usnesení učiněného dle §u 67. osnovy stížnost k úřadu správnímu, pokud se týče do které doby lze tak učiniti, osnova neustanovuje. —

Nezásadní povahy jsou také změny obsažené v §u 64. osnovy týkající se vnitřního ústrojí vodního družstva.

Některé změny navrhované osnovou ohledně materielně právních ustanovení zemského zákona vodního jsou vůbec jen povahy stylistické. Tak zejména § 61. odst. 3., §§ 62., 65., 66., 68., 69., 70., 71., 73. odst. 3.

O správním řízení při zřizování vodních družstev bude — jak svrchu podotčeno — pojednáno v souvislosti s úvahami o řízení ve věcech vodních, při čemž oceněny budou i jednotlivé

opravné návrhy osnovy. Nicméně možno již nyní tvrditi, že obě hlavní změny navrhované osnovou v §u 100. odst. 1. a v §u 102. jsou účelné. —

Srovnáme-li opravné návrhy osnovy s jednotlivými výtkami, které jsme učinili nynějšímu stavu zákonnému při rozboru materielně právních ustanovení zemského zákona vodního o vodních družstvech, můžeme s potěšením doznati, že osnova čelí aspoň nejpodstatnějším výtkám a že zejména pokud jde o obor působnosti vodních družstev, snaží se přizpůsobiti předpisy organisatorní zejména pokud jde o účely, za kterými lze vodní družstva zřizovati, jakož i co do vnitřního ústrojí vodních družstev potřebám novodobého hospodářství vodního, obzvláště v oboru podnikání průmyslového.

V tomto směru znamená osnova skutečný pokrok. Bylo by ovšem žádoucí, aby osnova také upravila účelněji, než jest tomu dle zákona nynějšího, jednak státní dohled na vodní družstva, jednak otázku udržování staveb družstevních.⁸⁷⁾ Osnova bohužel nepodrobila dosavadní předpisy o obou těchto otázkách pronikavější revisi a také nepodává žádných opravných návrhů, jakkoliv obě otázky ty jsou vzhledem k dosažení družstevního účelu co nejužší spjaty se zájmem veřejným a jakkoliv právě v tomto směru jsou ustanovení dosavadní zdrojem určitých pochybností. Osnova také neupravuje řízení likvidační při zrušení vodního družstva. Rovněž neodstraňuje pochybnosti a nejasnosti, které vzcházejí dle předpisů nynějšího zákona vodního jednak ohledně podmínek za kterých lze zřizovati vodní družstva s povinným členstvím, jednak o vyloučení pozemků ze svazu družstevního.⁸⁸⁾

Bylo by proto žádoucí, aby i těmto otázkám byla věnována náležitá pozornost, až bude osnova předmětem jednání sněmovního.

Dotčené výtky seslabují sice poněkud reformní význam osnovy,

⁸⁷⁾ Při vodních družstvech, jimž se povoluje subvence ze státního fondu melioračního a z fondu zemského dle ustanovení zákona ze dne 30. června 1884 č. 116 ř. z. bývá do zákona zemského, jimž se subvence ty zajišťují, pojata ustanovení, že vodní družstvo přejímá povinnost udržovati hotové stavby družstevní. Ustanovení to jest však illusorní, jelikož jednak není upraven dozor na podniky družstevní, jednak také zákon nenaznačuje prostředky, jimiž by liknavé vodní družstvo mohlo býti donuceno, aby plnilo povinnost udržovací.

⁸⁸⁾ Sr. Správní Obzor 1912 str. 396 a násl.

nemohou nicméně zvrátiti celkový úsudek, dle něhož znamená osnova, pokud jde o vodní družstva oproti dosavadnímu zákonu vodnímu skutečný pokrok. Lze také bezpečně očekávati, že osnova, až stane se zákonem bude mocnou vzpruhou združovacích snah vodohospodářských interestů, aby bylo co nejracionelněji využito vodních sil. Že uskutečnění snah těch bude jen na prospěch úpravy vodního hospodářství v naší vlasti, jest na bledni.

SEMINÁRNÍ
Stáťovéd.

KNIHOVNA
oddělení

REV15

ÚK PrF MU

3129S18687